تۇرغۇن ئالماس

ئاق سەھەر

(شېئىرلار توپلىمى)

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكتى
www.uyghurkitap.com

مەسئۇل مۇھەررىر: ئابلىمىت ھاجى

نەشرىياتتىن

ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئاتاقلىق نامايەندىلىرىدىن بىرى بولغان تالانتلىق شائىر تۇرغۇن ئالماس تونۇلغان جەڭگىۋار شېئىرلىرى، بولۇپمۇ كەڭ خەلق ئاممىسى سۆيۈپ ئوقۇيدىغان ۋە تىڭشايدىغان «تەنلىرىم ياپراق» ناخشىسىنىڭ ئاپتورى بولۇش سۈپىتى بىلەن زور ھۆرمەتكە ئىگە.

تۇرغۇن ئالماس 1924- يىلى 10- ئاينىڭ 30- كۈنى قەشقەر شەھىرىنىڭ بۇرۇنقى توققۇزاق دەرۋازىسى ئابدۇلئەزىز دوغا بەگ مەھەللىسىدە شەھەر كەمبەغىلى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇ، باشلانغۇچ مەلۇماتىنى قەشقەر شەھىرىدىكى مەكتەپلەردە ئالغان. 1939- يىلى 7- ئايدا دادىسىغا ئەگىشىپ، مۇز داۋان ئارقىلىق غۇلجىغا چىقىپ، ئۇزۇن ئۆتمەي ئۈرۈمچىگە كېلىپ، ئۆز زامانداشلىرى ل. مۇتەللىپ بىلەن بىرلىكتە ئۈرۈمچى دارىلمۇئەللىمىندە ئوقۇغان، ئىنقىلاۋىي ئىدىيىسىنى قوبۇل قىلغان.

شائىر تۇرغۇن ئالماسنىڭ ئەدەبىي ئىجادىي پائالىيىتى 1940- يىلى ئۈرۈمچى دارىلمۇئەللىمىندە ئوقۇۋاتقان چېغىدا باشلانغان. 1942- يىلى 8- ئايدا دارىلمۇئەللىمىننى پۈتتۈرۈپ، قارا شەھەرگە خىزمەتكە بەلگىلەنگەن. كۆپ ۋاقىت ئۆتمەي سىياسىي زىيانكەشلەرنىڭ چېقىمچىلىقى بىلەن بۇ مەكتەپتىن يۆتكىۋېتىلگەن. ئۇ، گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىنىڭ

فاشىستىك دىكتاتۇرىغا ئاشكارا قارشى تۇرغانلىقى ئۈچۈن، ساقچى ئىدارىسى تەرىپىدىن 1943- يىلى 11- ئايدا قولغا ئېلىنغان. 1945- يىلى 10- ئايدا تۈرمىدىن چىقىپ، شۇ يىلى قىشتا قار شەھەردىن پىيادە مېڭىپ قەشقەرگە كەلگەن. 1946- يىلى قەشقەردىكى ئىلغار ياشلارنىڭ ياردىمى ئارقىسىدا، دەسلەپ باشلانغۇچ مەكتەپتە مۇئەللىم بولۇپ ئىشلەيدۇ. ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەي قەشقەردىكى ئوقۇتقۇچى تەربىيىلەش كۇرسىغا مۇدىر، قوشۇمچە دارىلمۇئەللىمىن ۋە ئوتتۇرا مەكتەپكە تەرتىپ مۇدىرى بولىدۇ. مانا شۇ مەزگىللەردە ئۇ، ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋىنى قوللاشنى مەركەز قىلغان گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىگە قارشى قەشقەردىكى ئىنقىلاۋىي ئاممىۋىي ھەركەتكە چوڭ يۈرەكلىك بىلەن قىزغىن قاتنىشىدۇ. بۇ مەزگىلدە ئۇنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى قاينام - تاشقىنلىق بىلەن جۇش ئۇرۇپ راۋاجلاندى. مۇشۇ يىللاردا ئۇ «مەكتەپكە»، «ئۆمرۈمگە باق»، «ئۈمىتلىك خىيال» قاتارلىق يالقۇنلۇق ئىنقىلاۋىي شېئىرلارنى يېزىپ، مەردانىلىق بىلەن خەلق ئاممىسىنى گومىنداڭ جاللاتلىرىغا قارشى كۈرەش قىلىشقا چاقىردى.

1947- يىلى ماي ئېيىدا ئەخمەتجان قاسىمى جاڭ جىجۇڭنى باشلاپ جەنۇپقا كەلدى. ئۇچاغدا 11 ماددىلىق بىتىمنى ئىجرا قىلىشقا توسقۇنلۇق قىلىۋاتقان گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرى ۋە ئۇنىڭ يەرلىك غالچىلىرى ئۈستىدىن شىكايەت قىلىش، «بىتىم» نى ئىجرا قىلىشقا كاپالەت ئېلىش يۈزىسىدىن قەشقەر خەلقى زور كۆلەملىك نامايىش ئۆتكۈزدى ۋە گومىنداڭ ۋەكىلى جاڭجىجۇڭ ئوتتۇرىسىدا سوھبەت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئۆز ۋەكىللىرىنى

www.uyghurkitap.com

ساپلاپ چىقتى. سوھبەتكە قاتناشقان خەلق ۋەكىللىرى 3 كىشى بولۇپ، شائىر تۇرغۇن ئالماسمۇ بار ئىدى. سوھبەت مەيدانىدىكى ۋە سىرتتىكى كۇرەشنىڭ كۈچلۈك بېسىمى بىلەن جاڭ جىڭ جۇڭ ئېغىزدا بولسىمۇ «بېيتىم» نىڭ ئىجرا قىلىنىشىغا كاپالەتلىك قىلىش ھەققىدە ۋەدە بېرىشكە مەجبۇر بولدى. شائىرغا ئۆلگىدەك ئۆچمەنلىك ساقلىغان گومىنداڭ دائىرلىرى 1947- يىلى 21- ئىيۇل كېچىدە قەشقەر دارىلمۇئەللىمىنىنى قورشاپ، شائىرنى قولغا ئالدى ۋە ئۇنى يېگىشەردىكى ھەربى تۈرمىدە قاتتىق قىيىن - قىستاققا ئېلىپ، بويسۇندۇرۇشقا ئۇرۇنغان بولسىمۇ، لېكىن قىلچىمۇ تېز پۈكتۈرەلمىدى. شائىر ھەربى تۈرمىدىمۇ جەڭگىۋار شېئىرلارنى يېزىپ، ئۆزىنىڭ ئىنقىلاۋىي ئىرادىسىنى كۈچلۈك نامايەن قىلدى.

خەلق ئاممىسىنىڭ كۈچلۈك بېسىمى بىلەن گومىنداڭ دائىرلىرى1949- يىلى4- ئاينىڭ 8- كۈنى شائىرنى تۈرمىدىن بوشۇتوشقا مەجبۇر بولدى. شائىر شۇ يىلى 8 - ئايدا غۇلجىغا كېلىپ، تاكى ئازاتلىققىچە « ئالغا » گېزىتى تەھرىر بولۇمىدە ئىشلىدى.

ئازاتلىقتىن كېيىن شائىر تۇرغۇن ئالماس قەشقەر ۋە ئۈرۈمچىدە جامائەت خەۋپسىزلىكى ساھەسىدە خىزمەت قىلدى. 1953 - يىلى 8 - ئايدىن باشلاپ « شىنجاڭ ئەدەبىيات- سەنئىتى » ژورنىلىدا تەھرىر بولۇپ ئىشلىدى. ئەدەبى ئىجادىي پائالىيىتى زور دەرىجىدە جانلاندى . شېئىر ، پروزا، درامما ۋە ئەدەبىي تەرجىمە ساھەسىدە كۆپلىگەن ياخشى ئەسەرلەرنى ئوتتۇرىغا چىقاردى، ئۆزتالانتىنى يەنىمۇ يۈكسەلدۈردى.

www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭ «قەشقەر»، «سايرام بويىدا»، «بوران يىغلايدۇ»، «ساي بۇلاقلىرى»، «تاڭ سەھەر» قاتارلىق لىرىك ھەم ۋەقەلىك شېئىرلىرى ئېلان قىلىندى. «لەيلىگۇل» داستانى ئۇيغۇر شېئىرىيىتىنىڭ ياخشى نەمۇنىلىرى قاتارىدىن ئورۇن ئالدى.

شائىر ئۆز ئىجادىي پائالىيىتىنى يالغۇز شېئىرىيەت بىلەنلا چەكلەپ قويمىدى. پىروزا ھەم دىراممىا تۈرگىيە ساھەسىدىمۇ ئۆز تالانتىنى كۆرسەتتى. كوللېكتىپلەشتۈرۈش ھەركىتىگە بېغىشلانغان «قىزىل بايراق» ھېكايىسىدا سىيىت ۋە لەيلىدىن ئىبارەت كوللېكتىپلەشتۈرۈشنىڭ ئالدىنقى قاتارىدا ماڭغان يېڭى ياشلىرىنىڭ ئوبرازىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك يارىتىپ، كەڭ كىتابخانلارنىڭ ئالقىشىغا سازاۋەر بولدى. شۇندىقلا بۇ ئەسەر خەنزۇ، ئىنگلىز، رۇس تىللىرىغا تەرجىمە قىلىنىپ، دۇنيا جامائەتچىلىكى بىلەن يۈز كۆرۈشتى. «پىچاق» دىراممىسىدىكى سارەم، قاۋۇل ئوبرازلىرى ۋە سەلبىي ئوبرازلارمۇ كىشىدە بەلگىلىك تەسىر قالدۇرىدىغان سېھرىي كۈچكە ئىگە. شائىر يەنە ئۇيغۇر مېھنەتكەشلىرىنىڭ جاھالەتلىك ئۆتمۈشتە فېئودال زېمىندارلار، باي تۆرىلەر قوشلاپ سالغان زۇلمى ئاستىدىكى پاجىئەلىك ھاياتى ۋە ئۇيغۇر ئەمگەكچىلىرىنىڭ زۇلۇمغا قارشى كۆتۈرۈلگەن ئىنقىلاۋىي ھەركەتكە قاتنىشىپ، ئۆز ئەركىنلىكى ئۈچۈن جان پىدا قىلغانلىقىنى تەسۋىرلەيدىغان «قەشقەر ھەققىدە قىسسە» ناملىق

رومانىنى يېزىپ پۈتتۈردى. تۇرغۇن ئالماس ئىجادىيىتىدە
ئاساسلىق تۇر شېئرىيەت بولۇپ، ئۇزىگە خاس شېئرىي ئۇسلۇپ-
نى ياراتقان. ئۇنىڭ شېئرىيى ئۇسلۇبىنىڭ ئالاھىدىلىگى
شۇكى، لىرىك ھەم ئېپىك خۇسۇسىيەتلەرنىڭ ئۇز - ئارا قو-
شۇلۇپ تۇرۇش، شېئرىي تىلىنىڭ يارقىن ھەم ساپلىغى، ئوب-
رازلىق ئوخشۇتۇشلىرى، شېئىر ۋەزنىنىڭ يەڭگىل، تۇراقلى-
رىنىڭ راۋانلىغى بولۇپ، ئۇنىڭ شېئىرلىرىدا بىرخىل مەر-
دانە كەيپىيات، جۇشقۇن ھىسسىيات، كۈچلۈك بەدىئى ماھارەت
چاقناپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ «تارىم شاماللىرى» توپلىمىغا
كىرگۈزۈلگەن ئەسەرلىرى بۇ جەھەتتە ئالاھىدە خاراكتىرلىك-
تۇر. بۇ توپلامغا شائىرنىڭ 1942 - يىلىدىن بۇيان يازغان
بىر قىسىم شېئىر ۋە داستانلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

بەت

ۋەتەن 3
تۇتقۇن 5
غېرىپ موماي 6
جەملە 7
ئازاتلىق مەشئىلى 8
ئىككى تامچە ياش 9
چوپان 10
ئالتۇن تۇپرىقىم 12
ئۆمرۈمگە باق 13
مەكتەپكە 15
ياشلىقىم 17
ئانا تۇپراق ئۈچۈن 19
«8- مارت» قا ئىككى ئېغىز سوز 21
ھالىمغا يەت 23
ئۆتسە ئۆمۈر 25
ئۈمىتلىك خىيال 26
جەنۇپ ساداسى 28
يىتىم 30
مۆكۈلىرىم 33
جەنۇپتىن خەت 34
غالىپ بىز 37
تىلىمدىن دايرىغى 39

گۈزدىلىم 40
چۇش 41
مارت چېچەكلىرى 43
گۈللەر تۇتىمىز يېڭى دۇنياغا 47
قەشقەر 49
باھار قىزىغا 54
سايرام بويىدا 56
پارتىيىگە سالام 58
تاڭ سەھەر 61
ساي بۇلاقلىرى 65
بوران يىغلايدۇ 67
ۋەتىنىم ئىشقى 70
مېھمان 71
گۈل باھار 72
ئوغلۇمغا مەسلىھەت 73
ئىنسان خىسلىتى ھەققىدە داستان (چاتما شېئىر) ... 75
بېغىشلىما ....
مېھنەت ۋە ئەقىل ....
ۋىژدان ....
مۇھەببەت ....
نەپرەت ....
ئاخىرقى سۆز ....
ئىشەنچىم 81
ۋەتەن قىزى ـ خۇيلەن 85
لەيلىگۈل 96
قىز ۋە شامال (بالLADA) 104

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېگى ئادرىسى
www.uyghurkitap.com

شېئىرلار

ۋەتەن

ئەي ۋەتەن، جان ۋەتەن، ئېزىزىم ۋەتەن،
چىن قەسەم قىلىمىز ئالدىڭدا بۈگۈن.
سەن ئىڭلا!... نامۇسنى يۈيىمىز جەزمەن،
كۆرەشتىن يانمايمىز قەلبىمىز پۈتۈن.

ئارتۇقچە چىداشقا ئەمدى تاقەت يوق،
جاھالەت قاقشاتتى، بىزنى خارلىدى.
ياۋايى دۈشمەننىڭ قانلىق قوللىرى،
پاك يۈرەك، بەدەننى خېلى تىلغىدى.

شۇ دەرتلەر ئاچچىغى بىزنىڭ يۈرەكنى-
تاۋلىدى كۆرەشكە، هورلۇك ئىشقىدا.
قوزغالدۇق سەپ تارتىپ، ئېلىپ قورالنى،
ياشاشنى ئىشانلاپ بەختىيار تاڭدا.

يوللاردا يولۇقۇپ شۇم ئالۋاستىلار،
جۇتلارنى ياغدۇرۇپ توسماق بولسىمۇ؛

شىرلارچە جەڭ قىلىپ كەڭ مەيدان ئارا،
دۈشمەننىڭ كوكسىنى قىلدۇق بىز يارا.

توكۇلگەن ساپ قانلار شولىسى بىزگە
كورسەتتى نۇر چېچىپ، يورۇق بىر تاڭنى.
شۇقانلار ئىزىدىن ئۈمىتلەر پارلاپ،
يۇرەككە ئورناتتۇق يۈكسەك بىر ئاڭنى.

كورەشلەر پۇتمىدى، ئەي ۋەتەن، بىلگىن!
ئەڭ قانلىق چېلىشلار قىزىدى ئەمدى.
ئازسانلىق نومۇسسىز، قارا يۈز ساتقۇن،
خىيانەت يولىنى تۇتتى، پىتىردى.

لېكىن بىز بارىمىز چىمەنزار تاڭغا،
جاپالىق، قاراڭغۇ يوللارنى بېسىپ.
دۈشمەننى يەر بىلەن قىلىپ بىز يەكسان.
كۆلىمىز غەلىبە گۈلىنى قىسىپ.

1942- يىل 1- ئاي ئۈرۈمچى

www.uyghurkitap.com

تۇتقۇن

پارىلاندى تورغا چۈشكەن قارچۇغا،
ئېغىر كۈنلەر چۈشتى ئۇنىڭ باشىغا.
ياش توكمىدي هەم قورقمىدى قىلچە ئۇ،
كەلگەندىمۇ ئەجەل ئۇنىڭ قاشىغا.

سۆيمىگەن ئۇ يېڭى تونۇش يارىنى،
بۈك - باراقسان تاللىقتىكى چىمەندە.
ئاڭلىيالماس ئانىسىنىڭ زارىنى،
ياتامدىكىن غېرىپ ئانا كېپەندە؟

1943- يىل، قارا شەھەر

ئىزاھ: شائىر گومىنداڭ تۈرمىسىدە ياتقاندا قەشقەردىكى ئاتىسىنى، قارا شەھەردە ياخشى كۆرۈپ قالغان بىر قىزنى ئەسكە ئېلىپ بۇ شېئىرنى يازغان.

غېرىپ موماي

تۇتقۇنلۇقتا خىيال سۈرۈپ ،
ئەنسىز تۈندە ياتالمىدىم.
ئەسلەپ سېنى مۆڭلۈق موماي،
ئەس ـ ھوشۇمنى تاپالمىدىم.

جۇدالىقنىڭ ھەسرەتلىرى ،
تاشتى بىردىن دولقۇنلىنىپ
ياندى پىغان ئۇچقۇنلىرى،
ئاستا ـ ئاستا يالقۇنلىنىپ.

سېغىنساممۇ سېنى دائىم،
چىرايىڭنى كورەلمىدىم.
بىزدىن كەتتىڭ ئۇمۇرۋايەت،
دۇئايىڭنى ئالالمىدىم.

رازى بولغىن غېرىپ موماي،
سېنى نەۋرەڭ ئۇنۇتمايدۇ.
باشلىرىڭغا گۈللەر تېرىپ،
سۇغۇرىدۇ، قۇرۇتمايدۇ .

1943- يىل، قارا شەھەر

جەمىلە

مۆزلىدى دەريانىڭ سۈيى كوز يۇمۇپ،
چىققاندا زەھەرلىك سوغۇق شۇۋىرغان.
قەلبىم ئوت، كوزۇم ئوت، مۆزلىماس تېنىم،
بەنت قىلىپ تۇرسىمۇ دەھشەت زىمىستان.

قېلىن مۆز ئاستىدىن شەپىسى سۇنىڭ-
ئاڭلانماس جەمىلە ساڭا ھېچ قاچان.
لېكىن مەن ئاڭلايمەن ناخشا سازىڭنى،
يىراقتىن سېغىنىپ سېنى ھەرزامان.

كۆن چىقىپ، ئېرىپ مۆز، تاشقاندا دەريا،
ئېچىلىپ قىرغاققا كېلىدۇ باھار.
دەل شۇچاغ مەنمۇ غۇلاچلار تاشلاپ،
بارىمەن ئالدىڭغا ئەيتىپ « يارى ـ يار ».

1944- يىل 12- ئاي، قارا شەھەر

ئازاتلىق مەشئىلى

تاغلاردا ئازاتلىق مەشئىلى
ياندۇ كېچىنى يورۇتۇپ.
كېلىندۇ باھارنىڭ شەپىسى،
تىيانشان باغرىنى ئويغۇتۇپ.

1945 - يىل 2- ئاي، قارا شەھەر

ئىزاھ: شائىر بۇ شېئىرنى ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋى، توغرىسىدىكى، خوش خە-
ۋەرنى، ئاڭلىغىنىدا يازغان.

ئىككى تامچە ياش

قارا كېزىك ئەلچى بولۇپ ئۆلۈمگە،
قىلىچ ئۇردى مېنىڭ ئەزىز بېشىمغا.
گوياكى مەن چولدە قالغان گودەكمەن،
بورى كەلدى كوز ئالايتىپ قېشىمغا.

سىلىغاندا بىرى ماڭلاي - چېكەمنى،
داۋا تېپىپ ئارام ئالدى غېرىب باش.
ئېقىپ چۈشتى مېنىڭ ئىككى مەڭزىمگە،
باشقا كوزدىن ئىككى تامچە ئىللىق ياش.

كوزۇم ئاچسام، سايە تاشلاپ قىزىل گۈل،
باش ئۈستۈمدە توكۇپتۇ ياش پىنھاندىن.
داۋا بولۇپ گۈلنىڭ خۇشبۇي ھىدلىرى،
ئامان ئوتتۇم ئۆلۈم ئۇچقان داۋاندىن.

1945- يىلى 9- ئاي، قارا شەھەر

چوپان

بىر تۇتقۇن چوپاننىڭ كۈنلىرى ئۆتتى،
شۆھرەتلىك باغراشنىڭ بويىنى كېزىپ.
ھەر كېچە غېرىپلىق مۇڭلىرى باستى،
ئېھ ... ئۇنىڭ ھەسرەتلىك قەلبىنى ئېزىپ.

ئۇ بىر كۈن ئاڭلىدى: باغراش ئاستىدا –
بار ئىمىش يايلىقى ئاق، چىرايلىق قولان.
ئىلتىجا ئەيلىسە كېچىسى كولگە،
كىشنەپ ئۇ، چىقارمىش قىرغاققا شۇئان.

قۇتۇلماق بولدى ئۇ مىنىپ قولانغا،
چىقمىدى باغراشتىن قاناتلىق تۇلپار.
موڭغولدىن ئاڭلىغان سىرلىق رىۋايەت،
بولمىدى ئۇنىڭغا چۈشىدىمۇ يار.

تۈن يېرىم ... چىغلىقتا يالغۇز بىر كەپە،
ئۈستىدە تولغۇنۇپ ياتىدۇ چوپان.

تۈن قارا ... يۇلتۇزلار كورۈنمەس زادى،
لېكىن ئەڭ يىراقتا لاۋىلدار گۈلخان.

سەھەردە باغراشتىن چىقتى چاچ تاراپ،
جامالى تولۇن ئاي – گۈزەل مەلىكە.
ئۇ بىردىن كەپىگە ئاستا يېقىنلاپ،
پىچىرلاپ شامالدەك، كىرىشتى سوزگە:

„كۈت مېنى! تاڭغىچە، شورلۇق قىسمەتنىڭ –
مۇددىتى ساناغلىق قالدى، بىلىپ قوي!
كېلىمەن سەن ئۈچۈن تۇلپار ئەگەرلەپ،
كۈتمەكتە تاقەتسىز ئىككىمىزنى توي.“

ھەيرانلىق تۇيغۇسى تاشتى دەريادەك،
ياش چوپان غەرق بولدى ئۇنىڭغا بىردىن.
غۇلاچلاپ چىققاندا قىرغاققا گويا،
ئەسەر يوق ھېلىقى گۈزەل پەرىدىن.

كۈتىدۇ ياش چوپان باغراش بويىغا
تاڭ ئېتىپ، قۇياشنىڭ كېلەر چېغىنى.
كۈتىدۇ يېتىلەپ تۇلپارنى بىر كۈن،
نىجاتلىق گۈزەللى كېلەر چېغىنى.

1945 – يىل 9 – ئاي، قاراشەھەر

www.uyghurkitap.com

ئالتۇن تۇپرىقىم

كۆكرەپ ھايات باھارى تاڭ ۋادىسىدا،
يەلپىنىپ ئەمدىلا چېچەك ئاتىدۇ.
ئۆتكۈر كۆز چىن زامانداشلار ھەر چاغ،
قورال تۇتۇپ، ئۇخلىماي ئويغاق ياتىدۇ.

لاغىلداپ بولسا بەزگەك بۈيۈك تاغلار،
قورقۇش، ۋەھىمىدىن تىترىمەس تېنىمىز.
كەلگۈن ياساپ قارا قىيان، چىقسا بورانلار،
قورقماس يۈرەك، داۋالغۇپ ئاقىسمۇ قېنىمىز.

مۇبارەك بولسۇن بەختىڭگە، ئالتۇن تۇپرىقىم،
سېنى دەپ كۆڭلىگىمىز بولدى قىزىل قان.
تاڭشامالىدا يەلپىنىپ غۇنچە يوپۇرمىقىم،
ياشنا تولۇماي، ياغسۇن شەرەپ - شان.

1945 - يىل 9 - ئاي، قاراشەھەر

ئىزاھ: شائىر ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋىنىڭ شانلىق غەلىبىگە ئېرىشكەنلىكىنى ئاڭلاپ، تەنتەنە قىلىپ بۇ شېئىرنى يازغان.

ئۆمرۈڭگە باق

ئۆمرىدىم ئويغاق، مەغرۇر ياشلىقىم،
ئۆتمۈشنى ئەسلەپ، كۆزنى ياشلىما.
قەدىرلىك جانان، سۆيگەن ئامرىقىم،
قوچاغىڭ كەڭرى، مېنى تاشلىما.

ئانامدىن بىر چاغ تۇغۇلۇپ سەندە،
ئىگرىدىم ئۆكسۈپ، ئەتراپلىرىم جۇت.
زاكىلاپمۇ ماي، يىغلىدى دەرتتە،
كۆزىدىن يېنىپ ھەسرەتلىك بىر ئوت.

گودەكلىك چېغىم ئۆتتى خارلىنىپ،
ئاچ ھەم يالاڭغاچ، ئازاپ ئىچىدە.
قانلىق ياش تۆكۈپ ئانام زارلىنىپ،
بەزلىدى مېنى قارا كېچىدە.

ئاستىلاپ ئۇسۇپ ئۇن بەشكە كىردىم،
تېخىمۇ دەھشەت باستى پەلەكنى.

دوست ۋە دۇشمەننى پەرق ئېتەلمىدىم،
بىر زالىم قانخور ئەزدى يۈرەكنى.

بەنت قىلىپ قانخور ئۇلۇم غارىغا،
خېلى يىل مېنى ئەيلىدى تۇتقۇن.
يەر - زېمىن يىغلاپ ھايات زارىغا،
ئويغىنىپ كەلكۈن، ياسىدى دولقۇن

چۈشۈپ يۈز تۇۋەن زالىم تەختىدىن،
ئەجەللىك غاردىن قۇتۇلدى ئىنسان.
سەھەردە سوزلەپ ئەلنىڭ بەختىدىن،
سايرىدى بۇلبۇل باغىمدا شۇ ئان.

ئۆتكۈزمەي بىكار ئەمدى يىللارنى،
يازىمەن تىنماي، قەلىمىم تەۋرە.
ئۈمىدىم شات قىلىش دەرتمەن دىللارنى
كەتسەم مەن ئۆلۈپ، قالىدۇ نەۋرە.

1946 - يىل 1- ئاي، قەشقەر

مەكتەپكە

تەنلىرىم ياپراق، تىترەپ توختىدى،
يۈرىگىم دەرتلىك - ئەركىن سوقمىدى
چۈنكى ئەي يارىم، سېنىڭ ھالىڭنى،
كوردۇم پىغاندا غۇنچە چاغىڭنى.

بويلىرىڭ نازۇك، كېلىشكەن - زىلۋا،
ھەركەتلىرىڭ شوخ، قىلىدۇ جىلۋا.
چاچلىرىڭ ئۇزۇن، ھەردەم يەلپۈنەر،
قارا قاشلىرىڭ ھەريان تەلپۈنەر.

كوزلىرىڭ خۇمار - جەۋھىرى ياناق،
ئايمۇ خىجىلدۇر جامالىڭ بەك ئاق
لېكىن، بىلىمسىز-نادانلىقتا قۇل،
بۇلبۇل قونمىغان پۇراقسىز بىرگۇل،

خۇشبۇي پۇرىغى قېنى گۇلۇڭنىڭ،
بارمۇ قىممىتى ئۆتكەن كۇنۇڭنىڭ؟

ئويلا ئەي سىڭىل، نادانلىق يامان،
گەر ئوقۇمىساڭ يىغلىتۇر زامان.

تىڭشا كوچىنى، دوستلىرىڭ ئوتەر،
دىللىرى يورۇق، مەكتەپكە يېتەر.
ئۈگۈنۈپ ئۇلار ھايات يولىنى،
ئۈستۈرمەكچىغۇ ئارزۇ گۈلىنى.

ئېلىپ سەن دەرھال ئۇلاردىن ئۈلگە،
تەخىرسىز يول ئال! ئانا مەكتەپكە.

1946 - يىل 1- ئاي، قەشقەر

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ياشلىقىم

ئىگرىبان دۇنياغا كەلدىڭ سەن قاچان ئەي ياشلىقىم،
قان يۇتۇپ ئەل ھالى نە كەچكەن ئىكەن، ئەي ياشلىقىم.

كەتتى ئوتمۇش تۈنلىرى، ئەمدى ئۈنى سەن ئەسلىمە،
ئوتتى كوپ چاغلار جاھالەت ئاستىدا، ئەي ياشلىقىم.

مەن گودەك چاغدىن ئىلىم ئىزدەشكە قىلدىم سەئى كۈش،
بۇ ھەۋەستىن توختىمايمەن، ئەي بىلىمسىز ياشلىقىم.

تونۇگۈن چىقتى ساۋادىم، بۇ تېخى بەكمۇ ئۇزە،
كوپ ئۈگەنگىن، ھەممىگە قادىر بولۇرسەن ياشلىقىم.

گەر بىلىملىك بولمىساڭ، بەرگەن باھايىڭ ساختىدۇر،
بەكھودۇقما، دىتلىرىڭ چولتا ئىكەن كوپ، ياشلىقىم.

سەن قېيىنىنى ئويلا! يىگىت قىلدى ئانامنىڭ ئاق سۈتى،
شۇڭا! بۇ تۇپراق ئەزەلدىن ساڭا جەننەت، ياشلىقىم.

رازىلىق بەردى ئانام، ئۆزگە خىيالدىن مەن يىراق،
ۋەتىنىم يولىدا ئۆلسەم ئارمىنىم يوق، ياشلىقىم.

ئىز دىبان سۆيگۈ ھايات باھارىنى كوپ زامان،
ئەمدىلا تاپتىم يولىنى، قايتما ھەرگىز ياشلىقىم.

ھېچ ئاداۋەت ساقلىماس كوڭلۇم غۇبارسىز ئاق ئىدى،
ياخشى دوستلار بۇنى بىلسە، غۇنچە ئاچقاي ياشلىقىم.

1946 - يىل 2- ئاي، قەشقەر

ئانا تۇپراق ئۈچۈن

ئەي تۇپراق، جان تۇپراق، ئەزىز تۇپرىغىم،
ئەزەلدىن ئامراق جانان — ئامرىغىم.

ئوتمۇشۇڭ بەك داغلىق، يەر - كوك تىترىگەن،
ياۋلارنىڭ ئالدىدا تىزىڭ پۈكمىگەن.

تۇغۇلدى ياش گۈدەك سىنىڭ قوينىڭغا،
ئوينايدۇ ئۇسۇللار شانلىق تويۇڭغا.

بىر چاغلار...ھەسرەتلىك ئوتتى مۇڭلىنىپ،
دولقۇنلار ئويغانغان ئاخىر شوخلىنىپ.

قىرغاقلار ياپ - يېشىل، جىلغا گۈلۈستان،
يادىمدىن كەتمىدى ئەشۇ زىمىستان.

ئويلىسام دەرتلەرنى كوڭلۇم ئېزىلدى،
ئادامەت - ھەسرەتلەر قاتار تىزىلدى.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

تارىختىن قارىسام، قايغۇ بەتلىرى
ئېچىلدى، كوپ ئۆتكەن قانلىق دەرتلىرى.

پاك قىلىش نومۇسنى ئارزۇ - تىلىگىم،
سەن ئۈچۈن كويىدۇ ئوتلۇق يۈرىگىم.

سېنى دەپ ياسىدۇق كوكرەك بىلەن تام،
ئالىمىز ئالدىڭدا باتۇر دىگەن نام.

ۋەتەن دەپ ئاكوپنى ماكان ئەيلىدۇق،
نەچچە يىل قان كېچىپ ياۋنى چەيلىدۇق.

كەڭ ئۈپۈق رەڭ ئېلىپ بولدى قىپ - قىزىل،
ساپ قانلار شولىسى بى باھا ئىسىل.

شۇم يىرتقۇ پەچ يىلىدىن سانسىز قىرىلدى.
ئاخىرى "دات" دىدى، تامام قىلىندى.

شۇ زامان قىزىرىپ ئاتتى سۈزۈك تاڭ،
قالغاندۇ دۇنيامۇ بۇ ئىشقا ھاڭ - تاڭ.

مۇبارەك ئەي ۋەتەن، سائادەت - بەختىڭ،
بەس ئەمدى تەۋرەنمەس ئادالەت تەختىڭ.

چۈنكى بىز چېنىقتۇق قەھرىمان يۈرەك،
سەن ئۈچۈن جان تىكىپ كېرىمىز كوكرەك.

1946 - يىل 3 - ئاي، قەشقەر

«8 - مارت» قا ئەككى ئېغىز سوز

(بىر قىزغا بېغىشلاپ)

يۈرەك سۆيدى گۈزەل خۇشخۇي قاچانكى بىلمىدىم زادى،
كېچە - كۈندۈز پىغان چەكتىم، پەلەكتىن ئاشتىغۇ دادى.

كىرىپ ھويلىغا بىر چاغ كورۈپ قالدىم جامالىڭنى،
چوۋۇق تالدەك ئىگىلدى بەللىرىڭ، بىلدىم سالا دىڭنى.

تەبەسسۇمدە قاراپ مەن ئىنتىزار كۈتتۈم جاۋابىڭنى،
پىسەن قىلماي قىيا باقتىڭ ماڭا، تارتتىم ئازاۋىڭنى.

ئېچۈكدۈركى نەزەر ئۈستۈن سىنىڭدە شوخ پەرى جەللات،
دىگۈزدۈڭمەن كەبى مۇڭلۇق يىگىتنى شۇھامان "ۋاي-دات".

كېچەر ئۆمرۈم شۇ ئەسنادا، سەنەم بولساڭمۇ ئەي جانان،
ئېلىپ قاچتىڭ خىيالىمنى ماڭا باقىپ كۈلۈپ شۇئان.

بولاپتۇ خەير، ساڭا ئەيتاي ئۆيۈمنى قىسقىچە سوزلەپ،
لېكىن كەتمەس بىكارغا دەپ، ساڭا ھەم ئىتقات ئەيلەپ.

بىلەمسەن ئەيگۈلۈم مېھرىنى بەردۇق ئۈشبۇ تۇپراققا،
يۈرەك تەشنا ئىدى سەندەك ئېچىلغان غۇنچە ياپراققا.

سىنى باقتى ۋەتەن «ئوماق قىزىم» دەپ ئەيامبان شەپقەت،
ۋەتەن باغرىڭ، ۋەتەن بەختىڭ، ۋەتەن شانىڭ، ساڭا دۆلەت.

ۋەتەن قەدرىنى بىل رەيھان! ساڭا ئارتۇقچە سوز كەتمەس،
ۋەتەن شانىنى سوزلەشكە تىلىمنىڭ قۇدرىتى يەتمەس.

ۋەتەن بەختىگە ئىشلەشكە بىلىمنى باغلىغىن چاققان،
ۋەتەنداشىڭ كۈرەشمەكتە، ئانانىمۇ نە ئۈچۈن باققان؟

جاھالەت سازىنى ئۇرغىن قورام تاشقا، پاچاقلانسۇن،
يېڭىچە يول تۇتۇپ ماڭغىن، ئىزىڭدىن گۈل ئۈنۈپ باقسۇن!

ئىلىم ئىزدە، پەزىلەت تاپ، ۋەزىپەڭنى ئادا ئەيلە،
ئاداشقانلار ئارا باغدا قىلىپمۇ يۈرمىگىن سەيلە!

1946 - يىل 3 - ئاي، قەشقەر

ھالىمغا يەت

ياشلىغىم جانانىنى ئىزدەپ، ئاقىۋەت ۋەسلىگە يەت،
نەچچە يىللار ئىنتىزار كۈتكەن يۈرەك ئارزۇغا يەت،
ھورى غىلمان قايدىدۇر؟ جايىنى تاپ، قەدرىگە يەت،
يوللىرى بولسا يىراق، ھېچ يانمىغىن، مەنزىلگە يەت،
گەر يېتىشسەڭ سۆيگۈگە، دەرتمەنكۆكۈل ھالىغا يەت.

ئويغىنىپ تاڭدا كۈلۈپ، بىر زوق بىلەن تەپتى يۈرەك،
جانى - جانانغا قاراپ ئىشقى بىلەن ياندى يۈرەك،
كوز ئېچىپ ئويغانمىدى نازلىق پەرى، دەرتلىك يۈرەك؛
سەۋرى تاقەتسىز بولۇپ شۇندىن بىرى كويدى يۈرەك،
بەس يېتەر! ئويغان پەرى، دەرھال كېلىپ ھالىمغا يەت.

تۈندە ھىجرىڭ باسسا يىغلايمەن، يېشىم دەريا ياسار،
سۆلىرى دولقۇنلىنىپ، تۈن قوينىدا ئۇپقۇن ياسار.
گەر سېلىپ سۇغا كېمە، يۈرسەم مېنى خىيال باسار،
شەپىسى دەم ئاڭلىنۇر قىرغاقلىنى تاشقىن باسار،
ئويغىنىپ، ناز ئەيلىمەي، دەرتمەن ئوغۇل ھالىغا يەت.

www.uyghurkitap.com

باش سەھەردە ئۇ خىلىماي چەكسەم پىغان، چولپان يانۇر،
ساي سۈيى ھەم شوخلىغىدىن توختىشىپ جىم - جىت ئاقۇر؛
تاڭ قىزى كوپ قايغۇرۇپ، سىرلىققىنە ماڭا باقۇر،
تەنلىرىم ھالسىزلىنىپ، كوكسىنى چىمەنگە ياقۇر،
قىل داۋا، ئەي رەيھىنىم! خوش ھىدچىچىپ، ھالىمغا يەت.

سۈيگۈ ئىزدەپ ياش تۇرۇپ ئاپپاق ئاقاردى بۇ بېشىم،
كوزلىرىم ھەسرەتلىنىپ، دايىم ئاقار مۇنچاق يېشىم،
كەيگىنىم كىپەن بولۇپ، بولدى زەھەر يېگەن ئېشىم؛
ئاقىۋەت قالغايمۇ غەمدە بۇ مېنىڭ ئەزىز بېشىم،
رەھمى قىل ئەي باغرى تاش، ئوتلۇق يۈرەك ھالىمغا يەت.

ياسىنىپ ساچىڭ تاراپ، كەلسەڭ يېنىمغا نە بولۇر،
كۈلسە يۇلتۇز نۇر چېچىپ، كوكنىڭ چىرايى نە بولۇر،
بەلكى تەۋرەپ تاغۇ - تاشلار گۈلدۈرلىسە نە بولۇر؛
زوقلىنىپ ئەيتىپ قوشاق، قانسام ساڭا مەن نە بولۇر،
بىر سويۈپ، باشىمنى سىلاپ، ئەبىدى ھالىمغا يەت.

1946 - يىل 6- ئاي، قەشقەر

ئوتسە ئۇمۇر

ئاقسا سۇلار دولقۇنلىماي، تاشماي بىكار،
ئورمان، ئېتىز، باغلار قالار ھەسرەت چېكىپ.
ئوتسە ئۇمۇر ھېچ مەنىسىز، بولماسمۇ ئار،
ۋىژدان يىغلار باشلىرىنى غەمكىن ئېگىپ.

1946 - يىل 8- ئاي، قەشقەر

ئۈمىتلىك خىيال

قالدىم قايغۇدا، قاراڭغۇ تۈندە،
تاڭنىڭ شەپىسى ئۈمىدىم ئىدى.
ئەركىن يۈرمىدىم، كۆلپەتتە - غەمدە،
زىلۋا ياشلىغىم بوغۇلغان ئىدى.

يۈردۈم زارلىنىپ، بېغىم خازاندۇر،
سوقتى شاماللار... تاڭلار ئاتمىدى.
زارىم كوپەيدى، رەڭگىم ساماندۇر،
سىرداش يۇلتۇزۇم لېكىن پاتمىدى.

سۆيگۈ تىلىدىم، زىنداندا ياتتىم،
چېچىم ئاقاردى، ھىجران توھپىسى.
تىلەككە جاننى قۇل قىلىپ ساتتىم،
ئەگىپ يۈرسىمۇ ئەجەل شەپىسى.

خېلى يىل يېتىپ دوزاختىن چىقتىم،
ئازات ئۈنلىرىم ياڭرىدى ھەريان.

كەسكىن چېلىشقا قەدەم تاشلىدىم،
روھىم شاتلاندى، زوقلىنىپ بىر ئان.

تاپتۇق جان بېرىپ سەلگىنە ئەركىن،
يۈرەك قانمايدۇ، بوۋاي شات ئەمەس.
ئەسلا كەيمەيمىز تۇمارچە بوكنى،
رەقىپ ۋەھىمىدىن ۋىژدان «ۋاي» دىمەس.

قىزىل بەلۋاغنى باغلىدىم بەلگە،
ھەر نىجىس قول ئۈزۈۋېتەلمەس.
تىلەيمەن ھورلۇك، ئىشەنچىم ئەلگە،
شۇملار قوتۇلۇپ ئامان كېتەلمەس.

ئۈمىتلىك خىيال سىرداشىم مېنىڭ،
بىز كۆتكەن تاڭنىڭ يورىغى چەكسىز.
خەلقىم تىلەكداش ئارزۇڭغا سېنىڭ،
تاپارسەن مېھنەت بەختىڭنى شەكسىز.

1946 - يىل 8- ئاي، قەشقەر

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

جەنۇپ ساداسى

ئاچچىق ئەلەم ھەم سىقىلىش ماڭا ئۇلپەتتۇر،
قىزىل چىلتەك ئاسقان گۈزەل ھېچ كورۇنمىدى.
ھايات مۇڭلۇق، يوقسۇل دەرتمەن،زارى كۈلپەتتۇر،
ھالاۋەتتىن تامچە شاراپ تېخى يۇتمىدى.

جەنۇپ سەگەك-ئۇخلىمايدۇ، سىرلىق ھەر كېچە،
ساي-دەريالار تاشقىن ياساپ كوتەردى شاۋقۇن.
ئوتلۇق دىللار سورۇن تۈزەپ، تاڭنى كۈتمەكتە،
تىترىمەكتە قارا ئىتلار، يىغلايدۇ قۇزغۇن.

بەلكى يەتتى قۇلاغىڭغا جەنۇپتىن ئاۋاز،
يېرىق تاپان مىليون جاندىن سالام يازغىنىم.
تارتتىم ئازاپ، يالاڭياقتىن كەچمىدىم ھېچ ۋاز.
ئەگەر كەچسەم يورۇق يولدىن شۇ ئان ئازغىنىم.

قاراڭغۇدا مەشئەل يېقىپ سۆيگۈ ئەلچىسى،
چالماقتىدۇر شوخ سازىنى جەنۇپ باغرىدىن.

ۋەھىمىلەر قىلمايدۇ كار، مەن تاڭ كوپچىسى،
قارا تۈنگە ئوتلار ساچتىم ئەلنىڭ ئاغزىدىن.

تاشسا دولقۇن، يەلكەن بىلەن شۇئان كېتەرمەن،
ئەجەل ئۇچقان دەھشەتلىك ھال ھەمرا بولسىمۇ.
كۆتكەن نىشان، يېشىل قىرغاق، باققا يېتەرمەن،
ئاپەتلىك دوت، جۇتلۇقگازغا جاھان تولسىمۇ.

1946 - يىل 9- ئاي، قەشقەر

يېتىم

ئاڭلاڭلار دوستلۇرۇم، غېرىپ زارىنى،
چەكمەكتىمەن ھاياتىمىن دەرتلىك تارىنى.
يېزامغا مەن چېرىپ تېخى يېقىندا،
ئۇچراتتىم بىر ھالنى تولۇق يادىمدا.
چوڭ بولۇپ ئۆسكەنمەن كىچىك يېزىدا،
ئىسمىدۇر بەش قورغان دەريا بويىدا.
مەن باردىم يېزامغا-كونا ئۆيۈمگە،
ئاق - قارا كورۇنمەس گويا كوزۇمگە.
تۇققانلار كوپ ئىكەن، ئايرىم كورۇشتۇق،
تەڭتۇشۇم ئويناشتى، سىرلىق كۆلۈشتۇق.

كۆن پاتتى - كەچ كىردى، قايسى جاي يورۇق؟!...
ئۇپۇقنىڭ بويى پەرشان تۇتۇق.
دىخاننىڭ ئۆلىغى نە ئۈچۈن ئورۇق؟...
يوقسۇللار يالاڭياق، تاپىنى يورۇق.

ئاھ... دىخان كەمبەغەل، تۇرمۇشى ئېغىر،
زۇلۇمىنىڭ دەردىدە يۇرىگى يېغىر.
كوڭۇلنى ئېزەتتى دەرتمەن تارىلار،
جىملىقنى بۇزاتتى پىغان - نالىلار.

يېقىندىن كېلىدۇ دەرتلىك بىر سادا،
ئەنسىرەپ ئولتۇردۇم، ئويقۇدىن ئادا.
چىدىماي تالاغا چىقتىم كېچىسى،
مەن زادى ئەزەلدىن يوقسۇل موڭچىسى.
تۇن كېچە ئايلاندىم، يولۇقتى ماڭا،
يا مازار، يا ھويلا بىلمىدىم تاڭا؟!...
خارابە بىر ھويلا، چىراق ئۆچۈپتۇ،
تېرەكلەر قۇرۇپتۇ، قۇشلار توزۇپتۇ.
شۇ يوسۇن ھويلىدا ياتىدۇ بالا،
بەلكى ئۇ — يېتىمدۇر ئىگىسىز بالا.
كورپىسى مۇز تۇپراق، تاپىنغان ئامال،
ئۈستىدە يوتقىنى — بىر تۇتام پاخال.
ياشلىرى ئۇن تورتتە، تۇگۇلۇپ ياتقان،
ياش توكۇپ، كوزلىرى قايغۇغا پاتقان.
دەيدۇ ئۇ بىچارە ئوكسۇپ داتلىنىپ،
ئاتىنى، ئانىنى كەسكىن ياتلىنىپ:
„ئايرىلدىم قايسى چاغ سەندىن ئەي ئاتام؟!...
قاندىمىمۇ - قانمىدىم، سۇتۇڭگە ئانام.
كىم سالدى مۇنچىلاپ ماڭا جاپانى؟!
باغرى تاش قىلمىدى قىلچە ۋاپانى.

www.uyghurkitap.com

قېقىلدىم ـ سوقۇلدۇم، تاشنى چىشلىدىم.
نەچچە يىل تەر تۆكتۈم بايغا ئىشلىدىم.
بىر قوۋزۇم تولىمدى تېرىق نېنىغا،
كوزلىرىم تەلمۈردى بۇغداي نېنىغا.
كۈلمىدىم بىر قېتىم، ئەلەم ئۆلپەتتۇر،
بۇ ئالەم قاراڭغۇ ماڭا زۇلمەتتۇر...»
دىگەندە ئۇ يىتىم ئۆزى ئۆزىگە،
قوشۇلدۇم ئىچىمدە ئۇنىڭ سوزىگە.
ئاھ يىتىم، جان يىتىم، جاپاكەش يىتىم،
ئاز قالدى زامانەڭ، سەۋرى قىل يىتىم.
راست دەيسەن ئەتىلا خوش خەۋەر ئاڭلا،
كۈلەرسەن ئەبەدى، سوزۇمنى تىڭلا!
دىدىم مەن: دەۋرىنىڭ شۇندا بۇيرۇغى،
كۈتكىنىڭ سىنىڭمۇ تاڭنىڭ يورۇغى.

1947 ـ يىل 1 ـ ئاي، قەشقەر

مۇڭلىرىم

غۇبارسىز تاڭ يېقىن گۈگۈم سەھەردە،
خىيالىم ئويناپدۇ ئۇزۇن سەپەردە.
مەقسىدىم دوستلۇقنىڭ ۋەسلىگە يېتىش،
تاڭ يولى مەنزىلدە مۇڭدىشىپ قېنىش.
شۇڭا مەن قالمىدىم تۈن بويى ئۇخلاپ،
كېلىدۇ بىر سۈيگۈ تاڭدىلا يوقلاپ.
قايسى چاغ يەلپىنىپ شامال ئوتكەندە،
چىن يارىم ئىنتىزار مېنى كۈتكەندە؛
دوست ئۈچۈن يانىدۇ دەرتلىك يۈرىگىم،
سىلەرگە باش ئىگىپ غۇنچە چېچىگىم.
ئىخ دوستلار، بولسىمۇ ئارىمىز يىراق،
مەخسەتتە ئۈزۈندىن بولۇشقان ئىناق.
سىلەرنى غەيرەتتە كەسكىن ئەسلەيمەن،
دۇشمەنگە ئولۇمدۇر، ئۇنى قەستلەيمەن.
تىلەكنى يۈرەكتە دائىم ساقلايمىز،
قىزارسۇن كەڭ ئۇپۇق، ئۇنى ياقلايمىز.
يادلاڭلار دوستلىرىم، باتۇر دوستلىرىم،
ئاڭلانسۇن سىلەرگە مېنىڭ مۇڭلىرىم.

1947 ـ يىل 3 ـ ئاي، قەشقەر

جەنۇبتىن خەت

سالام، ئەركىن قېرىنداشلىرىم،
بېشىڭ پەلەككە يەتكەن چاغلىرى.
سالام، ئەي باتۇر تىلەكداشلىرىم،
قورقماس يۈرىگىڭ تەگرى تاغلىرى.

سالام، ئەي گۈزەل جىگەر ئوماغىم،
تاتلىق لەۋلىرىڭ مېنى سېغىنغاي.
سالام، ئەي گودەك كوزۇم قاراغىم،
سېنىڭ ياش دىلىڭ مېنى سېغىنغاي.

سالام، ئەي ئاق چاچ مېھرىبان ئانا،
تۈنلىرىڭ ئايدىڭ، ئۆزۈڭ راھەتتە.
ئارزۇلار قات - قات تىلەككە قانار،
ئوغلۇڭ غەيرەتلىك كەسكىن كورەشتە.

جەنۇبتىن سالام قوبۇل ئېتىلسۇن،
دۇنياغا يېڭى تۇغۇلۇپ كېتەي.

بەزمىلىرىم تېز ساغا قېتىلسۇن،
قايغۇ - ئەلەمدىن قۇتۇلۇپ كېتەي.

جەنۇبتىن بىر سوز ئاڭلىغىن موماي،
خوتەن پەرىشان، ھەسرەت ماكانى.
كېچىسى زۇلمەت- موكۇپ ئاپتۇئاي،
كەڭ قۇچاق ئاچقان دەھشەت زامانى.

گادايلىق، خارلىق خەلققە يېپىشقان،
كوچا، بازاردا يۈرەر دىۋانە.
دەرتمەن پېقىرلار يىغلاپ يېتىشقان،
قوساق دەردىدىن ئويى غەمغانە.

«ۋادەرىخ !...» دەيمەن ھېيتكادا يۈرسەم،
ئوماق قىزچاقلار قىلىدۇ سازا.
تېنىم تىترەيدۇ غېرىبنى كورسەم،
تىلەيدۇ پېقىر تارتماستىن ئىزا.

ئاھ... ئېسىت ئانا، ھالىمىز شۇدۇر،
تاشتىن قاتتىغراق خەلقنىڭ تۇرمۇشى.
دىلىم پىخانلىق، بېشىم غەملىكدۇر،
لېكىن يوقسۇلنىڭ يوروق كەلمىشى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دەرتلەرنى يۇتۇپ تاياقلار يىدۇق،
بىزگە ھوكۇمران زالىم قامچىسى.
مەردانە تۇرۇپ، سەبىر ساقلىدۇق،
ھاقارەت قىلسا فاشىست داقچىسى.

جەنۇپتىن ئاۋاز، جان ئانا ئاڭلا!
ئويغاندى يوقسۇل چوڭ قەدەم ئېلىپ.
ئالەم يورۇيدۇ بۇگۈن يا تاڭلا
كۈندىمىز چىقار، بەختىمىز كېلىپ.

1947 - يىلى 5 - ئاي، قەشقەر

غالىپ بىز

بىز قىلىچ كوتەردۇق، زۇلمەت بېشىنى-
ياۋايى تېنىدىن قىلىشقا جۇدا.
ۋە لېكىن زەنجىرلەپ قول - پۇتىمىزنى،
قورقۇتماق-ئالدىماق بولدى بىرچاغدا،
قان ئىچكەن پادىشا، تويماس ئەجدىھا.

ئەسىرلەر تۇنلىرى ھوكۇمرانلىغى،
ۋەتىنىم قەلبىنى مۇجۇپ خۇن قىلىپ،
قۇل قىلماق بولۇشقان تىز چوكۇندۇرۇپ.
لېكىن سەن ساقلىدىڭ ئوز ئازاتلىغىڭ،
ئومىدىڭ ئوغلىنى دەرت - ئەلەم چېكىپ؛
قىرىملۇقلار،
ئورمانلار،
سايلار،
تاغلارنىڭ،
سىرلىق قوينىغا چىڭ موكۇندۇرۇپ.

ئاڭلىدۇق تۈنكېچە يىراق - يىراقتىن،
لېنىننىڭ جاراڭلىق ساز ئاۋاسىنى.
ئاڭلىدۇق شۇ مەھەل ۋەتەن كۆكىدە،
سايرىغان شۇڭقارنىڭ ئەرك ئاۋازىنى.

توپلىشىپ بۇلۇتلار يېشىن توككەندە،
تاشتى ساي دولقۇنى تاققا تەگلىشىپ.
گۈكرەپ ئات سېلىپ بوران ئۆتكەندە،
تارقىدى قۇزغۇنلار، جۇتلۇق تۇمانلار،
داتسېلىپ، قان قۇسۇپ ئىڭرەپ يىغلىشىپ.

يېڭىلمەس ھەقىقەت بولدى باشلامچى،
سەپ تارتىپ ئاتلاندۇق يامان بوراندەك.
ياۋ بىلەن ئېلىشىپ، قان كېچىپ جەڭدە،
يول باستۇق دولقۇنلاپ سەلدەك-قىياندەك.

بىز ئۆتتۇق، ئارقىدا قالدى بىپايان -
قۇش ئۇچۇپ ئۆتەلمەس يالقۇنلۇق سايلار.
بىز ئۆتتۇق، باش ئېگىپ قالدى مۇڭلىنىپ،
قىل كۆۋرۈك، بۆلۈڭتلۇق تىلسىمقىيالار.

ئۆتمىز بىز تېخى خەتەرلىك چۆلدىن،
خادىدەك بۇلۇتقا تاقاشقان تاغدىن.
ئۆلمىگۈسىز ئۈمىت يوق نۇرلۇق قۇياشتىن،
ۋە ياكى بىز كۆتكەن گۈلۈستان باغدىن.

1948 - يىل 5- ئاي، قەشقەر

لېنىن بايرىقى

مارايدۇ تۇمانلىق دېڭىز كەينىدىن،
ۋابانىڭ ئىلاھى ئەجەللىك بولۇپ.
ئۆمىلەپ كەلمەكتە ئىشىك ئالدىغا،
ئادىمى سۆرەتلىك قاپ - قارا بىرجۇت.

ئېھتىمال يىقىلىپ يەتتە قات ئاسمان،
دەريادەك تاشقىنلاپ ئاققاندىمۇ قان؛
ۋە ياكى كۈن پېتىپ، ئۇچۇپ يۇلتۇزلار،
ھۇقۇشلار باشقىدىن تاپقاندىمۇ جان؛

تىترىمەس ۋەھىمىدىن تېنىمىز قىلچە،
چۈنكى بىز ھەممىدىن ئىگىز كۆتەرگەن-
لېنىن بايرىقى غالىپتۇر شۇنچە.
شۇبايراق يەلپۈلدەپ ئاخىرقى جەڭدە،

بىز يېڭىپ چىققاندا بولۇر ئەل ئامان.
شۇ چاغدا جاھالەت بولغاندا ۋەيران،
بىز كۈلۈپ، تۈن يىغلاپ، يورۇيدۇ جاھان.

1948 - يىل 7- ئاي، قەشقەر

www.uyghurkitap.com

گۈزىلىم

گۈزىلىم، جۇدالىق تونلىرى ئېغىر،
تاغ بولۇپ باسسىمۇ بېرىمەن چىدام.
گۈزىلىم، كۆرگەندە سېنى چۈشۈمدە،
ھەسرەتلىك يۈرىكىم تاپىدۇ ئارام.

سەن بىلەن ئۇچراشماق ئۈمىدى مېنى،
ئۆلۈمدىن ھەرقاچان كېلىدۇ ساقلاپ.
سەنھايات، كۆزۈمدە تاڭنىڭ نۇرلىرى
ئۆچمەستىن ئەبەدى تۇرىدۇ چاقناپ.

1948 - يىل 10 - ئاي، قەشقەر

يېتىشەردە، گومىنداڭنىڭ ھەربىي تۈرمىسىدا يېزىلغان.

چۈش

چۈشۈمدە بوك ئۆسكەن تالنىڭ كەينىدىن
ئېچىلىپ غۇنچىدەك چىقتى ئاي جامال.
يىپەك ھال رومىلى يوشۇرسا ئۆزنى،
ئاچىدۇ قېيىشىپ يۈزىنى شامال.

كەشتىچى تەبىئەت توقىغان گىلەم-
ئۈستىدىن ئۇ ماڭا كەلدى يۈزلىنىپ.
ھاڭ قېتىپ ھودۇقۇش، تەمتىرەش بىلەن،
ئىزتىراب ئىچىدە قالدىم ئەيمىنىپ.

لېكىن ئۇ ئالدىمدا ئاستا ئېگىلىپ،
تەبەسسۇم ئەيلىدى نازۇك - مۇلايىم.
قولىدا كۆتەرگەن ئىككى گۈل قەدەھ،
قىپ-قىزىل مەي بىلەن تولغان لىپمۇ-لىپ.

ئۇ دېدى پىچىرلاپ ماڭا: „ ئىچ بۇنى،
شۇ چاغدا تونۇيدۇ يۈرىكىڭ مېنى.“

سويۇشتى گۇل قەدەھ، ئاندىن يۇرەككە-
قۇيۇلدى شۇمەينىڭ شەربىتى، قېنى.

يوچۇن هال ... كەتتىمۇ ئالداپ خىيالىم،
تۇرىمەن يىگانە، ئۇ بولدى غايىپ.
لەيلىگە ئوخشايدۇ هوسنى-سىياقى،
تۇيۇلدى بۇ سەھنە ماڭا ئاجايىپ.

ئاھ... قاچان ئۇ ماڭا بولىدۇ نىسىپ،
ئارماندا كېتەمدۇ كىشى ئۇيقۇغا؟
ئېرىماي كەتكەندە شورلۇق پىشانەم،
چومىدۇ ئەزىز باش ھەسرەت - قايغۇغا.

1949 - يىل 5- ئاي، قەشقەر

*****

مارت چېچەكلىرى

I

ئاياللار، يىغلىشىڭ ئوتمۇشتە كەتتى،
ئارزۇ يولچىمىز نىشانغا يەتتى.
ئوتمۇشتە هۇقۇقۇشلار سېتىپ ئەپسانە،
توسىدى هورلۇكتىن، بولدۇڭ ۋەيرانە.
ئاياللار خارلىنىپ ئازاپتا ياتتى،
قان يۇتۇپ كۇلپەتتە، باشلىرى قاتتى.
گۇل جامال تاشلاندى زالىم قوينىغا،
ئاغامچا سېلىندى رەنا بوينىغا.
پاتىگۇل يورۇقنى زادى كورمىدى،
بىر مىنوت كوڭۇللۇك خىيال سۇرمىدى.
ئېلىمدىن خەۋەرسىز قالدى ئۇ قىزچاق،
قان ئاقتى كوزىدىن تامچىلاپ مۇنچاق.
قاراڭغۇ، تار ئويدە بىچارە تۇتقۇن،
كورۇنمەس كوزىگە نۇرانە ئوچقۇن.
بۇچەقىز سايرىدى سەھنىدە ئازراق،
تەلپۇنمەك ئىستىدى، سۇيگۇگە ئامراق،

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەركىنگە قويىسىدى بوچەمنى ئاتا،
باي ئىستەپ ئاخىرى نابابقا قاتا.
بوزۇلدى تۇرمۇشى، چىرايى سولدى،
گۈلىنى توزۇتۇپ، چاك - توزاك قوندى.
بىلىمىز: گادايلىق تاشتىنمۇ قاتتىق،
ئېغىر كۈن كوچۇردى بىلىقىز ئاتلىق.
ئاخىرى بىلىقىز ئۈششۈپ توڭۇلدى،
تومۇسىنىڭ پەردىسى دەرھال سوكۇلدى.
ئاي پاشا ياش چېچەك قىشنى كورمىگەن،
بىرغۇنچە قىز ئىدى چىراي تۇرمىگەن؛
ئالدىنىپ شەيتانغا جاھىل ئاتىسى،
قوشۇلۇپ لاپ سوزگە ۋىت - ۋىت ئانىسى؛
پۇلنى دەپ قىزىنى ئالدىغا سېلىپ،
بىرقېرى ساتقۇنغا ھەدىيە قىلىپ؛
ياش گۈلنى توزۇتتى بەختسىز كېچە،
يۈرەككە داغ سالدى تاكى ئۆلگىچە.
يېتىمە قىزچاقلار كوچىدا يۈرگەن،
بۇردا نان تاپمىسا ئۆلۈمنى كۆرگەن.
ئوغرى باي يوقسۇلغا رەھىم قىلمىغان،
تاماخور تويماسلار كوزگە ئىلمىغان.
ئىنساپسىز قوساقلار، يۈزسىز جاناپلار-
ئالدىدا خار بولغان سانسىز ئاياللار.
„بايغا تورت، شاھقا قىرق“ دىگەن پەتىۋا،
قۇللۇقنىڭ يولىدۇر، ئاياللار ئەتىۋا.
ئاياللار ئوتمۇشتە خار ئىدى دىدەك،
جاھالەتدە نادانلىق چالا ئېچىلتى غىنچەك.

II

ئەي يوقسۇل ئاياللار، كۈنۈڭ تۇغۇلدى،
ئېچىلدى گۈل بەختىڭ، زۇلمەت بوغۇلدى.
چىق تۇتقۇن قەپەزدىن!... ئەركىن ئۇچۇۋەر،
بۇلبۇلدەك سايرىغىن، قانات قېقىۋەر.
ئوتقا ياق چۈمبەلنى! توسما كوزۈڭنى،
نۇرلاندۇر قۇياشتا سەبدە يۈزۈڭنى.
لېنىننىڭ يولى كەڭ، ئاياللارمۇ تەڭ،
ھوقۇقىڭ ئوزەڭنىڭ، ئىشلەشكە تۇر يەڭ!
يەكسان قىل، كونىلىق سېنىڭ دۈشمىنىڭ.
كۈرەش قىل! شادلىغىڭ سېنىڭ كۈتكىنىڭ.
ئوزۈڭ ياق!... ئۇخلۇماي كۈرەش ئوتىنى.
رازى قىل ئاناڭنىڭ ئاقلاپ سۈتىنى.
ھەۋەس قىل ئىلىمغا، ياردىن ئەزىز كور،
نادانلىق ئادەتنى يىراق يەرگە سۈر.
ئۆگىنىپ ئىلىمنى، باغلاپ بىلىگىنى،
گۈللەتكىن كۈچ سېلىپ سۆيگەن ئېلىڭنى.
مېھنەتنى ياراتقىن، ئۇنىڭغا كويگىن،
مېھنەتتىن ھالاۋەت، سائادەت سويگىن.
زاۋۇتلار قۇرۇلۇپ تاغدا تۇۋلايدۇ،
سەھەر تۇر، گودوكلەر سېنى چىللايدۇ.
ئىشلىگىن ئېتىزدا، كاندا ۋە باغدا،
ئېچىلسۇن غۇنچىلار گىياسىز تاغدا.
ئالىمە بولۇڭلار ھۇشيار ئاياللار،

چەنگە جان قوشۇڭلار، ئىجات قىلىڭلار.
تېز چىقسۇن سىلەردىن شائىرە زوھرە،
بەختلىك تاھىرغا بولۇپ چىنلىك جورە.
يېڭىلار داستانلار، نۇردەك ئەسەرلەر،
ئۆتمۈشتىن ھەم ئاڭدىن بەرسۇن خەۋەرلەر.
ئوقۇسۇن خەلقىمىز مۇھەببەت باغلاپ،
سىلەرنى ھورمەتلەپ، مۇتربان چاغلاپ.
سەھنىنىڭ گۈللىرى ئېچىلسۇن سىزدىن،
سەنئەتنىڭ بۇلبۇللىرى سايرىسۇن تېزدىن.
ئۇچقۇچى بولۇڭلار، ئاسمان كەڭ تاشا،
ئۇچۇڭلار، كوككە بولۇپ پادىشا.
ئۇچۇڭلار ئەڭ ئىگىز ھىمالايىغىمۇ؟
ئۇ يىراق مارسىقىمۇ ۋەيا ئايغىمۇ.
مارس قىزى سېغىندى، سىلەرگە ئامراق،
سالاملار ئەپكىلىڭ بىزلەرگە تېزراق.
ئويناڭلار قاقاقلاپ، مارت چېچەكلىرى،
ئېچىلدى بەختىنىڭ كەڭ ئىشىكلىرى.

1950 – يىل 3 – ئاي، قەشقەر

گۈللەر تۇتۇمىز يېڭى دۇنياغا

(يېڭى يىل مۇناسىۋىتى بىلەن)

گۈللەر تۇتۇمىز يېڭى دۇنياغا،
يېڭى يىل بىلەن ئۇنى تەبرىكلەپ.
ئوتلار چاچىمىز كونا دۇنياغا،
گورىنى قېزىپ، ئۆلۈمىنى تىلەپ.

سالام، ئەي قىزىل ئۇپۇق قۇياشى،
ئالەمگە نۇرۇڭ بىردەك چېچىلغان.
سالام، ئەي شەرقنىڭ قىزىل چولپىنى،
يوقسۇلغا تاڭنىڭ يولى ئېچىلغان.

سالام، ئەي يېڭى دۇنيا ئەللىرى،
ئەلەدىسىز تۇرمۇش مەڭگۈ دوستىمىز.
بىزدە بەك ئاشقان ئەمگەك سەللىرى،
شۇڭا ياشنايدۇ گۈلدەك بەختىمىز.

ئازات ياشايمىز يېڭى دۇنيادا،
مېهنەتتىمۇ تەڭ، راھەتتىمۇ تەڭ.
ئوسۇمىز ئەركىن ئۇچقاندەك گويا،
ئىجادىيەتكە ھەممە تۇرۇپ يەڭ.

ئەي كونا دۇنيا — زۇلۇم دۇنياسى،
ئۆمرۈڭ قىسقارغان چىكەتكىگە تەڭ.
«تىچلىق!» دەيمىز تا ئاخىرغىچە،
يوقالسۇن ئۇرۇش - ئادالەتسىز جەڭ

ئەي كونا دۇنيا، خەتەرلىك قىرغاق -
جويىغا كەلدىڭ، قالدى بىر قەدەم.
دولقۇن غەزەپلىك، تۇندىمۇ ئويغاق،
سېنى يۇتماقتا، تاشار دەممۇ - دەم.

1951- يىل 1- ئاي

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قەشقەر

ئەي قەشقەر، تاشماقتا پاسىر بۇلىغى،
شوخ دەريالىرىڭ ئاقار ئۆركەشلەپ.
قۇچىغىڭ گۈلۈستان، ھايات يايلىغى،
باھارىڭ يەلپۈنگەن تاغدا چېچەكلەپ.

ئەي قەشقەر، نامىڭنى ئوقۇپ داستاندا،
ئاڭلىدىم مەھمۇتنى سېنىڭدە، ئۆسكەن.
ئۆتكەن كۈنلەردە زۇلۇم تاشقاندا،
بوۋىمىز «ھورلۇق!» دەپ نۇرغۇن قان توككەن.

تۇغۇلسام سېنىڭدە، تۇرمۇشۇڭ ۋەيران،
ھوكۇرەر زولۇمنىڭ دەھشەت توپىنى.
تىرىكتاپ راھەتتە، مىليونلار سەرسان،
«ئاھ...» دىسە ياڭرايتتى قايغۇ چوقىنى.

زالىم بەگ دەستىدىن يېزىلار يىغلاپ،
كەچكۈزدە، جۇتلۇقتا دانىسىز قالاتتى.

دوغىلار دېخاننى كۈندە قامچىلاپ،
ئايىغى ئاستىدا ھامان تېپەتتى.

دېخان بىچارە تىنەپ-تەمتىرەپ،
پومشىشىك ئىشىگىدە قىساتتى بويۇن.
تىنجىماس ئېزىلگەن كوڭلى ئەنسىرەپ،
بېشىدا يۈرەتتى بىر تەتۈر قويۇن.

دېخاننىڭ باللىرى پومشىشىككە قۇل،
قىش ۋە ياز جاڭگاللاردا باينىڭ مالچىسى.
قايرىلىپ غۇنچىلار، ئېچىلمايتتى گۈل،
مەسۇمە قىزلارنىڭ كۈندە نالىسى.

دېخاننىڭ ئايالى تىزىنى پۈكۈپ،
ياقاتتى ھېمىشە باينىڭ نېنىنى.
ئاچچىق ئىس دۈتىدىن يېشىنى توكۈپ،
مولدۇرلەپ يىغلايتتى قىيناپ جېنىنى.

پارچە نان، تامچە سۇ ئۈچۈن تەلمۈرۈپ،
دۈغدۈيۈپ يۈرەتتى يوقسۇل باللىرى.
زىمىستاندا ئۈششۈگەن پۇتۇن تەبىئەت،
سەھەردە يىغلايتتى جىلغا تاللىرى.

يادىمدا تېخىچە گومىنداڭ جاللات،
تىرىكلا كومۇلدى نەچچە ئوغلانىڭ.
ھەر ئويدە مۇسىبەت، ھەر ياندا «ۋاي-دات!...»
بوغۇلدى تۇنجۇقۇپ قۇۋۋەت-دەرمانىڭ.

كەينىمدە لالما ئىت، ئالدىمدا قاپقان،
قىسىلىپ يامانىيا بويىغا موكتۇم.
مېھرىبان ئارا شور جىم - جىت بىر ئورمان،
كىيىكلەر دوستلىرىم، بىللە ياش توكتۇم.

شۇچاغدا يامانىيا بويىغا كەلسەم،
مۆڭلۈنۈپ سۇلىرىڭ ئېغىر ئاقاتتى.
ياش روھىم ئېزىلىپ، تارام ياش توكسەم،
دولقۇنۇڭ شوخلۇنۇپ كوڭلۇم ئالاتتى.

مۆڭدۈشۈم، سۆيگىنىم بولدى سىرداشىم،
ئاي تۇتۇق، بەك گۆگۈم ئەنسىز كېچىدە.
ئۆ بولدى مېنىڭكى ئومۇر قاياشىم،
بەختسىز، بەختلىك كۈنلەر ئىچىدە.

ئاھ... قەشقەر شۇ چاغدا قانلىق بىر كېچە،
ئوتكەندى بېشىڭدىن جاللات ھودۇققان.
كەتمەيدۇ يادىمدىن تاكى ئولگىچە،
بەختسىز قارا كۈن ماڭا يولۇققان.

ئەچچىمىز سىنىڭدىن مەڭگۈ خوشلاشتۇق،
ئەجەلنىڭ ئالدىدا غەزەپكە تولۇپ.
ئەچچىمىز باش ئېلىپ تاغلارغا كەتتۇق،
سۇ سىز، پىيادە پەرىشان بولۇپ.

قىينالدىڭ، پۈتمەدى تاتلىق ئارمىنىڭ،
كاج زامان بىزلەرگە بولسىمۇ زىندان.
قايغۇلۇق كۈلپەتلەر سىنىڭ پەريادىڭ.
تارىختا بولىدۇ ئۆزۈن بىر داستان.

ئاتىمىز، يارىمىز قالغانلار يىغلاپ،
مۇڭلۇق هويلىدا كۈنىنى ئۆتكۈزدى.
خورلۇقنىڭ ئوتىدا باغرىنى داغلاپ،
تىكەندەك جىنىنى ئاران پاتقۇزدى.

كوپ ئەسىر يىغلىغان نۇرسىز كوزىمىز،
يۇلتۇزدەك چاقنىدى، ئۇيقۇ سۈزۈلدى.
قان كىردى تومۇرغا، گۈلدەك يۈزىمىز؛
قۇللۇقنىڭ زەنجىرى ئەمدى ئۈزۈلدى.

سۇ كېچىپ، ساي بېسىپ، قار ـ مۇزلار ئېشىپ،
ئازاتلىق ئارمىيە كەلدى ئۆلكىگە.
چىقتۇق بىز ئالدىغا گۈل چىراي ئېچىپ،
زامانلار ئەرزىيدۇ خوشال كۈلكىگە.

ئەي ئېلىم، كۈرەشتە كۈچۈڭنى كۆرسەت
ئىرىك تاپ پومىششىك سىجىپ تاشلانسۇن.
كۈرەشنىڭ يولىدا غەلىبە ئۇلپەت،
تۇرمۇشتا يېڭىچە هايات باشلانسۇن.

بۇ ـ تەڭلىك يولىدا بىرىنچى قەدەم،
دىخانلار زوقلىنىپ ئەركىن ئىشلەيدۇ.
پومىششىك قاخشايدۇ، بېشىدا ماتەم،
ئۇلۇمنى سېغىنسا بىزنى چىشلەيدۇ.

مانا بۇگۈن جان قەشقەر، بەختلىك قەشقەر،
ئۈستۈگدە لەپىلدەر قىپ ـ قىزىل بايراق.
خۇشخۇي باهارنىڭ، كوكۇللۇك سەهەر،
تۈنلىرىڭ ئاپ ـ ئايدىڭ، قۇياشىڭغا باق.

1951 ـ يىل 2 ـ ئاي، ئۈرۈمچى

*****

باھار قىزىغا

تەۋرىتىپ سەھەردە ئويغاتتى مېنى،
سېغىنغان جەننىتىم يازنىڭ شەپىسى.
مەن ئاچتىم دەرىزە، كۆرۈشكە سېنى،
كۆرۈنمەس كۆزۈمگە تۈن قاراڭغۇسى.

كۆك دېڭىز دولقۇنى-كۆمۈش رەڭ دولقۇن،
جىمغىنە تۇرىدۇ ئۇگە باسقاندەك.
يۇلتۇزلار پەرىسى يۈرىگى يالقۇن،
كۆيدۈردى باغرىمنى كۆلگۈنچەك قىزدەك.

رەڭمۇ - رەڭ ئېچىلغان تاڭ چېچەكلىرى،
باش ئىگەر تەۋرىنىپ، ئەركىلەپ ساڭا.
ئەسلىتەر چېچەكنىڭ خۇش پۇراقلىرى،
ئەترە بوي گۈزەلنىڭ لىۋىنى ماڭا.

چېچىڭنى تارايدۇ سىردىشىڭ شامال،
بەختىڭنىڭ سوۋغىسى ئالتۇن تاغاقتا.

گۈلۈستان غۇنچىسى گۈل چىراي جامال،
سەن، مېنى چىللايدۇ تۇرۇپ يىراقتا.

چالماقتا گويا ئۇ ئويناق سازىنى،
ئارمانسىز ياڭرىتىپ جىڭنىگنى قىيناپ.
تاقەتسىز ئاڭلايسەن خۇش ئاۋازىنى،
تەنلىرىڭ جۇغ ئېتىپ، يۈرىگىڭ ئويناپ.

خىيالىڭ دەرياسى تاشتى شۇ زامان،
دولقۇنى قوينىدا شوخ ئۈزمەكتىسەن.
ياپ - يېشىل قىرغاققا يېتىشىپ چاپسان،
گۈل تۇتقان قىز بىلەن مۇڭداشماقتىسەن،

1954 - يىل 4- ئاي، ئۈرۈمچى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

سايرام بويىدا

سېنى سېغىنىپ ئېلى ۋادىسى،
سەھەر تۇرىمەن چولپانغا قاراپ.
يەلپۈنىدۇ باھار غۇنچىسى،
تاغنىڭ شامىلى بەرگىنى تاراپ.

تېخى يېقىندا سايرام بويىدا،
قونۇپ قالدىم پەقەت بىر كېچە.
ھەۋەس ئويغاندى ئوتلۇق دىلىمدا،
ئۇنتۇماسمەن تاكى ئۆلگىچە.

يالغۇز ئولتۇرۇپ ئۇزۇن كوز قىستىم
ئاسمان قىزلىرى بىلەن ئوينىشىپ.
زوقۇم قوزغىلىپ چۇڭقۇر سىرداشتىم،
كۈچلۈك دولقۇنلار بىلەن مۇڭدىشىپ.

بارا - بارا دولقۇن كۈچەيدى،
كەتتىم خىيالغا رەيھاننى ئويلاپ.

تاغنىڭ شامىلى مەڭزىمگە سۈيۈپ،
ئاستا ئۆتمەكتە چىمەننى بويلاپ.

بىر چاغ قارىسام، كۈمۈشتەك سۇدا
جىلۋە قىلىدۇ قۇياشنىڭ ئەكسى.
ئەتراپ قىزىرىپ ياسانغان چاغدا،
ماڭا ئاڭلاندى بەختىت كۈلكىسى.

يارىشىپ كۈلكە، تەپمەكتە يۈرەك،
ھەردەم سېغىنىپ تويلار - تويىنى.
تاڭ مەلىكىسى قىلىدۇ سەيلە،
چىرايلىق باھار سايرام بويىنى.

1954 - يىل 9 - ئاي، سايرام

پارتىيىگە سالام

قوبۇل قىل پارتىيە، بۇ سالامىمنى،
خەلقىمىزنىڭ كۆڭلىدىن يوللىدىم ساڭا.
ھېچنەرسە باسالماس ھېسسىياتىمنى،
مېھرىلىك يالقۇنۇڭ تۇتاشقان ماڭا.

سەن ئۈچۈن دېڭىزدەك كۆتۈرۈپ دولقۇن،
تاشماقتا خەلقىمىزنىڭ چىن مۇھەببىتى.
يولۇڭغا ھەممىنى ئاتاپ قويغان بىز،
يېڭىمىز كەلسىمۇ ئۆلۈم دەھشىتى.

ئاق كۆڭۈل پەرزەنتىڭ ئۆلمەس چىن تەنچيۇ،
قەۋرىسى ئۈستىگە گۈلدەستە قويدۇق.
نامىنى ئەبەتكە ئۇنتۇماس ئۈچۈن،
ئالتۇن لەۋھىگە نەقىشلەپ ئويدۇق.

تاغلارنى، دەريانى، سىرلىق ئورمانىنى،
مۇڭلىنىش، ۋەھىمىدىن قايغۇ باسقاندا؛

قەپەزگە سولانغان شىردەك ھۆكىرەپ،
خەلقىمىزنىڭ غەزىۋى قايناپ تاشقاندا؛

مىك بالا — كۆلپەتتە مۇشەققەت چېكىپ،
ئازاتلىق ئېڭىمنى ئۆزۈڭ ئۆستەردىڭ.
قانلارغا بويۇنۇپ جېنىڭنى تىكىپ،
تاغلاردىن ئېگىزرەك دولقۇن كۆتەردىڭ.

تۇمانلىق كېچىدە ئەجەل ئۈچقاندا،
قان كېچىپ زۇلمەتنى گورگە پاتقۇزدۇڭ.
غەلىبە بايرىغىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ،
ساپ قانلار شولىسىدىن تاڭلار ئاتقۇزدۇڭ.

كوز ئاچتۇق يېڭىدىن كۈلۈپ جاھانغا،
سەن بەرگەن ھوقۇقتىن ياشناپ دىلىمىز.
ئىلگىرىلەپ، گۈل قىسىپ يېڭى زامانغا،
ئۆسمەكتە كۆرەشتە غالىپ بەختىمىز.

بەختىمىز شەنىگە تويلار باشلىدۇق،
ئۆكتەبىر تېڭىدا گۈلدەك ئېچىلىپ.
تويلارنىڭ تويىغا قەدەم تاشلىدۇق،
ئالدىمىز يورۇغان نۇرلار چېچىلىپ.

چالىمەن دۇنيانى ھەيرەتتە قويۇپ،
بۇ توينى تەبرىكلەپ خوش راۋابىمنى.
تۇتۇمەن بېشىمدىن ئېگىز كوتىرىپ،
سەن ئۈچۈن ئاتىغان بال - شارابىمنى.

1955 - يىل 9- ئاي، ئۈرۈمچى

تاڭ سەھەر

قەلبىمنى يورۇتۇپ تاڭ يالقۇنلىرى،
تاخشىلار - ناۋالار بىلەن مۇڭداشتىم.
كوكسۇمدە تاشقاندا ھىس دولقۇنلىرى،
شائىرلىق ئىلھامى بىلەن سىرداشتىم.

ئاي موكۇپ، يۇلتۇزلار ھۇركۇپ قاچقاندا،
تەبەسسۇم پەردىسى ئوتقاش چوغلاندى.
شەرق قىزى يۇزىگە ئەڭلىك ياققاندا،
گوگۇملۇق مومىيى يىراق قوغلاندى.

ئاققۇدەك چوققىدا، ياقۇت قىيادا،
سىردىشىپ تۇرىدۇ ھالرەڭ بۇلۇتلار.
كۇمۇشرەڭ چىلتەكدەك شاقىرا تمىنىك،
جامىدىن سۇ ئىچەر بۇغا - مارالىلار.

ئېقىشىپ چىمەن قاش - يېشىل قىرلاردىن،
شەبنەمدەك سۇپ - سۇزۇك ئوينىاق جىلغىلار؛

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

قوچاقلاپ بىرىنى بىرى قەلبىدىن،
ياراتقان دولقۇنلۇق ئۇلۇغ دەريالار.

قەشقەرنىڭ قىزلىرى تىككەن كەشتىدەك
دەريانىڭ قاشلىرى گۈزەل رەڭ ئالدى.
تولغىنىپ ئاققان سۇ گويا سىماپتەك،
ئۇزاقتىن پاقىراپ كۆرۈنۈپ قالدى.

ئۇسۇلچى ئورمانلار تازىم قىلىشىپ،
سۆزۈلگەن ئۇپۇقنىڭ سۆيدى لىۋىدىن.
قاناتلىق سازچىلار ئەركىن سايرىشىپ،
قوشاقلار توقۇشتى ئوتلۇق دىلىدىن.

نۇرلارغا چۆمۈلۈپ ھايات جانلىنىپ،
كۆتەردى مەردانە مەغرۇر بېشىنى.
ئاھۇلار سىرداشقان ساي بۇلاقلىرى،
ۋىلىقلاپ كۈلۈشۈپ سۆزدى قېشىنى.

قاپلىغان كۆمۈش قىر — بەرقۇت دالىنى،
رەڭمۇ-رەڭ بۇلۇتتەك توپ-توپ چارۋا مال.
قىرقىزى سۇنماقتا قايماق، سۈتىنى،
زوق ئەيلەپ شەھەرگە ئىگىلىپ خوشال.

تۇرخۇنلار بېشىدىن سۇررەڭ بۇلۇتلار،
ئۈزۈلمەي يىراققا كېتەر كارۋاندەك.
دومنىلار باغرىدا يېنىپ يالقۇنلار،
لاۋىدەك دەريالار ئاقىدۇ سەلدەك.

نەدىدۇ بوز يىگىت ئەيتىدۇ ناخشا،
زوقلۇنۇپ دولقۇنلۇق ئالتۇن باشاقتىن.
ناخشىغا قەلبىدىن باغلاپ مۇھەببەت،
تاڭ قىزى چىقماقتا ئالمىلىق باغدىن.

قىزغۇچ ھال ياغلىقنى ئارتىپ ياسىنىپ،
ئاق ئالتۇن ۋادىسى كۈلۈمسىرەيدۇ.
يارىتىپ خۇشپۇراق غۇنچە نازىنى،
كېپىنەك قونۇشۇپ ئۇنى بىزەيدۇ.

باراقسان گۈلىستان گىرە سېلىشىپ،
چىرايلىق بىنالار ھۆسنىگە باققان.
ياشنىغان گۈلباھار قۇچاق ئېچىشىپ،
شۇ سەھەر - شۇ تاڭغا زەپمۇ ياراشقان.

شۇ تاڭدەك جىلۋىلىك چىرايلىق ھايات،
مەن ئۆسكەن دىياردا ئۆستى گۈللىنىپ.
شۇ تاڭغا نۇر ۋە جان بېغىشلاپ مەڭگۈ،
قىپ - قىزىل بىر قۇياش چىقتى زوقلىنىپ.

ئېيتقىنا، دۇنيادا باشقا بىرەر تاڭ،
هوسنىدە شۇ تاڭغا تەڭ كېلەمدىكىن؟
خالىساڭ قۇلاق سال گۈزەل مەلىكە،
يالقۇنلۇق يۈرىكىم نىمە دەيدىكىن؟

1961 - يىلى 7 - ئاي، ئۈرۈمچى

ساي بۇلاقلىرى

يېزىنىڭ غەربىدە-غىلاڭ ساي ئارا،
تۇرىدۇ يالغۇز كەنت خېلى ئۇزاقتا.
رەقىپتەك تىك يارلىق جىلغا هەر زامان،
كەنت بىلەن يېزىنى ئاجرىتىپ تۇرغان.
شۇ كەنتنىڭ چىرايلىق گۈل قۇچاقلىرى،
بېشىدا تۇرنا كوز ساي بۇلاقلىرى.
بۇلاقلار بېشىدا سۇمبۇل تاللىقتا،
سايرايدۇ تۇمۇچۇق تاڭدا شاتلىقتا.
ئاهۇلار، توشقانلار زاماندىن - زامان،
بولۇشقان بۇلاققا سەھەرلىك مېهمان.
بۇلاقلار بېشىدا سۈيگۈ ئىزدىشىپ،
سۈيۈشكەن قانچەياش تاتلىق سىردىشىپ.
بۇلاقنىڭ سۇلىرى شىلدىرلاپ ئېقىپ،
باغرىنى شۇ كەنتكە زوقلۇنۇپ يېقىپ؛
باغلارنى - ئېتىزنى كەلگەن قاندۇرۇپ،
هەر دائىم هاياتنىڭ مېهرىن ياندۇرۇپ.

بىر كېچە قاپ - قارا بوران ھوكىرەپ،
كېلىشتى قۇملارمۇ كوچۇپ، ئۆمىلەپ.
كومۇلۇپ بۇلاقلار غايىپ بولۇشتى،
كوچمە قۇم ئاستىدا دەرتكە چومۇشتى.
كوچۇرۇپ قۇملارنى بۇلاق كوزىنى -
ئىچىشقا سالغاندا كەنتنىڭ ئۆزىنى.
كوچەمدۇ بىر ئايدا غادايغان ئاپەت،
قىلامدۇ گۈزەل كەنت ئاگىچە تاقەت!؟
لېكىن، كەنت ئەگمىدى ھەرگىز بېشىنى،
ۋە ياكى توكمىدى تامچە يېشىنى.
كەنت ئۇچۇن يېزىنىڭ قۇدرەتلىك قولى -
سۇنۇلۇپ، تاغدەك كۈچكەلدى بىر يولى.
سەھەرلەپ قانچىلاپ ئەترەت تۈزۈلدى،
ئاپەتنىڭ دەرمانى تەستە ئۈزۈلدى.
كېچىلەپ - كۈندۈزلەپ توختىمىدى جەڭ.
ئاپەتمۇ باش ئەگدى كېلەلمەستىن تەڭ.
بۇلاقنىڭ كوزلىرى ئېچىلدى ئويناپ،
قۇياشمۇ بۇلاققا چومۇلدى بويلاپ.
گودەكلەر سەكرىشىپ سېلىشتى چۇقان،
شاتلىققا ھەممەيلەن چومۇشتى شۇ ئان.

ئېقىنۇر مەڭگۈگە ساي بۇلاقلىرى،
ياشنايدۇ ھاياتنىڭ گۈل قۇچاقلىرى.
كەلسىمۇ چاڭ سېلىپ تەبىئى دۈشمەن،
ئۇنىڭدىن غالىپدۇر خەلق كۈچى دىگەن.

1961 - يىل 7- ئاي، تۇرپان

بوران يېڭىلايدۇ

جەننەت يار جامىغا تولدۇرۇپ شەرۋەت،
تۇتقاندا ھاياتقا باغلاپ مۇھەببەت؛
قېتىشىپ بۇلبۇللار قەلبىدىن قوشاق،
قوزغىلىپ يىراقتىن كېچىسى بوران،
ھوكۇرەپ باستۇرۇپ كەلدى شۇ زامان.

× × ×

بۇ ئاپەت كورەڭلەپ گويا مەيلىچە،
چاڭ سالدى يېزىغا تاڭ سەھەرگىچە.
ئۇرۇكلەر، ئۈزۈملەر، ئالمىلار مۇڭلۇق -
تۇردى پىچىرلاپ: «نىمە قىلغۇلۇق؟»
نازۇك دىل كىشۆزلەر يۇمۇپ كوزىنى،
قەد پۈككەن سولۇشۇپ تاشلاپ ئۆزىنى.
دان تۇتقان باشاقنىڭ بوينى ئۈزۈلگەن،
ئىخ... بونداق پالاكەت قاچان كورۇلگەن!؟

× × ×

دەرەخلەر بېشىنى ئەگسىمۇ بوران،
قەددىنى پۈكمىدى يېزا ھىچ قاچان.

ياز بويى غەيرەتتە شۇمدەكلەپ يەڭ،
ئاتلىنىپ قەيسەردەك يېزا قىلدى جەڭ.
پىشانە تەردىنى توكتى دەريالاپ،
ئېتىزنىڭ باغرىغا ئۈمىت بىغىشلاپ.
ئارزۇنىڭ بىخلىرى كوتەرگەندە باش،
شاتلىقتىن ئەگىدى كوزدە ئىسسىق ياش.
ئاق قوناقبوي تارتىپ، يەلپۈللەپ سەھەر،
يەنە مول ھوسۇلدىن بەردى خوش خەۋەر.
خاماندا چەشلەنگەن مەرۋايىتنى سەن —
كورگەندە ھەيران بوپ تاغمىكىن دەيسەن.

× × ×

جىم، سالقىن سەھەردە تۇرىدۇ يوروق،
نۇرلىنىپ بىر رۇجەك كورۇنۇپ ئوچۇق.
شۇ ئويدە ئورمانچى، ئايىشگۈل، تاشۋاي،
كوزلىرى يۇلتۇزدەك چاقنايدۇ تىنماي.
ئۈچەيلەن سورۇننى قاچان قۇرۇشقان،
كۈلدۈرۈپ ئالەمنى تاڭمۇ يورۇشقان.
„ئورمانلار سەپ تارتىپ تۇرسا سوزۇلۇپ،
بورانىنىڭ يوللىرى مەڭگۈ توسۇلۇپ،
يېزىمىز بولغاندا باغۇ - گۈلۈستان،
قان يۇتۇپ يىغلايدۇ تىز پۈكۈپ بوران.“
دىگەندە ئورمانچى لايىھەگە قاراپ،
كوزىدىن ئۇچقۇنلاپ نۇرلار چىپچىلدى،
بوۋاي-ھەم گۈزەل قىز كۈلۈپ ئىپچىلدى.

× × ×

ئايىشگۈل ئويغىنىپ سەھەر ساچ تاراپ،
ئويلاندى قىزارغان ئۇپۇققا قاراپ.
ئومرى باھارى كۈلۈپ - چېچەكلەپ،
ئالدىغا كەلگەندەك بولدى تەبرىكلەپ.
تەۋرىنىپ ياشنىغان ياپ - يېشىل ئورمان،
باش ئىگىپ پىچىرلاپ دىدى: „ئايىشخان،
سىز بىزگە مېھرىبان دائىم كويۇنگەچ،
دىلىمىز سۇ ئىچتى سىزگە سويۇنگەچ.
تونۇگۇن ئالايغان بوران شۇدەمدە،
ئەگدى باش، تىز پۈكۈپ، يىغلاپ ئەلەمدە.
بوستانلىق قوينىمىز گۈل غۇنچە ئاچتى،
بۇلبۇلنى قوندۇرۇپ خۇش پۇراق چاچتى.“
تەبەسسۇم قوزغىلىپ قىزنىڭ يۈزىدە،
چاقنىدى تاڭ نۇرى ئۇنىڭ كوزىدە.
شۇ ئاندا ئاڭلاندى ئەجەپ خۇش ئاۋاز.
ئورمانلار چالدىمۇ بۇلبۇل تىللىق ساز.

1961 - يىل 10- ئاي، تۇرپان

ۋەتىنىم ئىشقى

ئاي نىمە، كۈن نىمە، تاڭ سەھەر نىمە،
جىمىكى گۈزەللىك خۇما كوزۇڭدە.
سازنىمە، توي نىمە، ھەممە خوشاللىق،
تەبەسسۇم ئۈيىنىغان غۇنچە لېۋىڭدە.

تاغ ئىدىم باشلىرى كوككە تاقاشقان،
باش ئىگىپ ئالدىڭدا ئىگىلدىم يەرگە.
شىر ئىدىم ئورمانىنى لەرزىگە سالغان،
ياۋاشلاپ كېتىمەن سېنى كورگەندە.

چۈنكى سەن ۋەتەننىڭ ئىشقى ئوتىنى،
ئۇچمەس قىپ يۈرەككە يېقىپ ئوتكەندىڭ.
مېنىڭمۇ توي قىلىپ ۋىسالغا يەتكەن،
بەختىلىك كۈنۈمنى ئۈزاق كۈتكەندىڭ.

1964 - يىل 7 - ئاي

مېھمان

ھايا تلىق قىسمىتى قىلدىمۇ شەپقەت،
ئەجىبا يولۇقۇپ قالدۇق ئىككىمىز.
ئۆزۈڭدىن سېغىنىپ يۈرگەن يۈرەكتەك،
شۇ كېچە سىردىشىپ قالدى مېھرىمىز.

گۈل بەرگى شامالدا پىچىرلىغاندەك،
نىمانچە تىترەيدۇ سېنىڭ ئاۋازىڭ.
چىمەندە كېپىنەك قوغلىغان قىزدەك،
نىمانچە يېقىملىق سېنىڭ شوخ نازىڭ.

ئىككىمىز جاھانغا قانچە كۈن مېھمان،
ھازىرچە بۇ يەرگە سىرلىق تېپىشماق.
بىر كۈنى يا سېنىڭ، يا مېنىڭ كوزۇم -
يۇمۇلسا، ھاجەتمۇ ئوكسۇپ يىغلىماق.

1964 - يىل 10- ئاي، قەشقەر

كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

گۈل باھار

كەتكىنىمدە باغلار ئارا كورۇندىڭ،
كۈلۈمسىرەپ قولۇڭ سوزۇپ يىراقتىن.
يېنىپ ساڭا باققىنىمدا تەلمۈرۈپ،
غايىپ بولدۇڭ كوز گوھىرىم ـ چىراقتىن.

تاڭدا كەلسەم باراقسان باغ ھويلىغا،
يوق ئىكەنسەن باشلاندىمۇ جۇدالىق!؟
شاختا ئالما مارىشىدۇ قىزىرىپ،
تەبەسسۇمى سېنىڭكىدەك خۇمالىق.

يورۇق، جىمجىت دەرىزەمنىڭ ئالدىدا،
ئۈستى ئالما سېنى ئەسكە سېلىپ يار.
چېچەكلىدىن كەلسە خۇشبۇي ھىدلىرىڭ،
كەپتۇ دەيمەن ئالدىمغىلا گۈل باھار.

قاچتى ئۇيقۇ، تاشتى ئارمان بۇلاغىم،
باغدا بۇلبۇل سايرىماقتا يېقىملىق.
سەھەر باقسام يىراق تاغدىن قۇياشىم
چىقىپ كەلدى، خۇددى سەندەك چىرايلىق.

1964 - يىل 10- ئاي، قەشقەر

ئوغلۇمغا مەسلىھەت

1

ياش چېغىڭدىن تۇت ئۆزۈڭنى،
گۈلۈڭ كۈندە ئېچىلماس.
پۇشايماننىڭ قاچىسى،
قېرىغاندا تېپىلماس،

2

مىننەتلىك ھەسەلدىن تويۇپ يىگۈچە،
زەھەر يەپ ئۆلگىنىڭ ئەۋزەل ئۇنىڭدىن.
بەختىڭنى كىشىدىن تىلەپ يۈرگىچە،
ئۆلۈكتىن جان سوراش تۈزۈكتۇر ئاندىن.

3

باغلىساڭ ئىرادە كېلەر قولۇڭدىن،
چۈمۈلە كوزىنى ئوقيادا ئېتىش.

ئۈمىت ھەم باتۇرلۇق سېنىڭ خۇدايىڭ-
بولغاندا، مۇمكىندۇر مەخسەتكە يېتىش.

4

مەردانە ھەم خوشال ئۆتكىن ھەر قاچان،
كەلسىمۇ غېرىپلىق ۋە ياكى ئەجەل.
ئۆمۈرنىڭ دەرياسى ئاقمايدۇ بىر خىل:
گاھ سۈزۈك، بەزى لاي، گاھى قىيان - سەل.

5

ۋەتىنىڭ بەختىگە جان بېغىشلىساڭ،
تارىخنىڭ بېتىگە راسلىنىپ جايىڭ؛
قىيا تاش ئۈستىگە ئويۇلغان نەقىش-
ئۆمرىگە تەڭ بولۇپ ياشايدۇ نامىڭ.

1965 - يىل 9 - ئاي، ئۈرۈمچى

ئىنسان خىسلىتى ھەققىدە ناخشا

(چاتما شېئىر)

بېغىشلىما

ھاياتىم باھارى، يازى ھەم كۈزى،
ئالدىمدىن ئۆتتۈشتى كۈلۈپ ھەم يىغلاپ.
ئۆمرۈمنىڭ ئاخىرى — زىمىستان قىشى،
ھويلامنىڭ گەينىدە تۇرىدۇ ماراپ.

شۇ سەۋەپ مۈگلىنىپ چوكسەم خىيالغا،
چىن مېھنەت، نۇر ئەقىل، باھاسىز ۋىژدان.
مۇھەببەت ھەم نەپرەت ئەلچىسى گويا،
كېلىشتى ئالدىمغا تارتىشىپ پىغان.

" بىلىپ قوي! ئەشۇلار ئىنسان خىسلىتى "
دىگەن بىر سادانى ئاڭلىدىم شۇ ئان.

شۇ خىسلەت قانچىلىك باي، ئىدى مەندە،
جاۋابىم ئاڭلىغىن ئاق كوڭۇل ئىنسان.

مېھنەت ۋە ئەقىل

يارىتقان ئەمەسمۇ مېھنەت ۋە ئەقىل،
چولنى باش ئەگدۇرۇپ، گۇلۇستان جەننەت.
ئىنسانغا سائادەت يارىتىپ بەرگەن،
چىن مېھنەت، باتۇرلۇق، ئەقىلدۇر پەقەت.

مېھنىتىم باغىدا يېتىلگەن مىۋە،
يېتەرلىك بولمىدى، ئاز ئىدى چېچەك.
شۇنىڭچۈن بۇزۇلۇپ كوڭلۇم باشقىچە،
خىجىللىق بابىدىن چالىمەن غىجەك.

ۋادەرىخ، ئانامنىڭ تەشنالىقىنى،
زەررىچە بولسىمۇ قاندۇرالمىدىم.
جان ئانام تېنىنىڭ - يۇرەك قېنىنىڭ،
بىر تامچە بەدىلىن ياندۇرالمىدىم.

بۇ ئازاپ باغرىمنى تىلغاپ قان قىلىپ،
ھەر كۇنى قىينايدۇ مېنى قامچىلاپ.
بىلمىدىم تۇندىكى كوز ياش بۇلاغىم،
ئاقامدۇ تاڭغىچە ئاستا تامچىلاپ.

ئەس - ھۇشۇم جايىدا بولسىمۇ گەرچە،
مۇدرىدىم يوللاردا، چەكتىم مۇشەققەت.
يېزىلدى چىكەمگە قىراۋ چۇشكىچە،
يارالغان ساۋاقتىن قانچە ئالتۇن بەت.

ئەمدى بىل! تۇمانلىق چولگە يولۇقساڭ،
تەرەپنى پايقىماق ئەمەستۇر ئاسان.
شۇ چاغدا ئەقىلنى كومپاس قىلىپ سەن،
يول تاپساڭ ئازمايسەن يولدا ھېچقاچان.

ۋىژدان

ۋىژدان-ئۇ، ئىنسانىي خىسلەتنىڭ كوزى،
ئۇنىڭسىز خىسلەتتىن تېپىلماس ئەسەر.
ۋىژداننىڭ بېشىدا توھمەت بولۇتى،
قاقىلداپ قۇزغۇندەك ئەگىپ يۇرىشەر.

كېلىندۇ ئەزەلدىن ۋىژدان شۇڭقارى،
قۇزغۇنلار بويىنىنى يۇلۇپ ھەر قاچان.
قورۇيدۇ، قورۇغان ساتقۇنلار شورى،
غالچىلار قالمايدۇ زادىلا ئامان.

بېشىمنى تىنىك تۇتۇپ ئوتتۇم كوپ قېتىم،
ۋىژدانىم تۇپەيلى خەلقىم ئالدىدىن.

خوشاللەن، ئاللەمچە چەكسىز خوشاللەن،
ئۈنىڭدىن سائادەت تاپتىم بولەكتىن.

مۇھەببەت

مۇھەببەت سۆزىنى - يارنى سويمەك
دېيىلسە، بۇ بولۇر دېڭىزدىن تامچە.
مۇھەببەت - ۋەتەننىڭ يولىدا ئۆلمەك
دېيىلسە، قاقاخلاپ كۈلۈمەن شۇنچە.

ئەجدادىم كوتىرىپ چوماق ھەم قىلىچ،
شۇ گۈزەل ۋەتەننى ساقلىغان ياۋدىن.
جەڭ ئارا نى ئەرلەر كېچىپ جانىدىن،
كېپەنسىز جاي تۇتقان سايلاردىن، تاغدىن.

" ھە، دوستۇم! سەندىكى قانداق مۇھەببەت،
ياشلىغىڭ ئۆتتىمۇ مەناسىز سويۇپ؟
ۋە ياكى يۇرەمسەن پۇشايمان بىلەن،
خىجىللىق ئوتىدا ھەر كۈنى كويۇپ؟ "

دېگەن سوز ئاڭلانسا، بولۇپ بىئارام،
قوقاس ئوت ئۈستىدە تۇرىمەن گويا.
شۇندىمۇ ئىشىنىپ ئەمىلىيەتكە،
دېدىم مەن: «ئۆزۈڭ بەر ھەققانى باھا.»

نەپرەت

ئوز ئارا كۈشەندە بولۇپ ئەزەلدىن،
كېلىشتى جەڭ قىلىپ ياخشى - يامانلىق.
يامانلىق دۇنياغا ياغدۇرسا ئاپەت،
ياخشىلىق ياراتتى بەخت - ئامانلىق.

ياخشىلىق باغىدا ھىساپسىز ئىنسان،
يۈرگەندەك جەننەتتە ئۆتتى ئالەمدىن.
يامانلىق دەستىدىن گاھىدا جاھان،
بوۋاقتەك ئىگرىدى ئۆلۈم - ماتەمدىن.

جاھاننىڭ نەپرىتى ياندى يالقۇنلاپ،
جاھالەت كويمەكتە ئىگراپ، كۈل بولۇپ.
مېنىڭمۇ نەپرىتىم دەرھال ئۇچقۇنلاپ،
دۇنياۋى يالقۇنغا كەتتى قوشۇلۇپ.

كېلىدۇ شۇنداق كۈن شەخسىيەت تۈگەپ،
يامانلىق ئەبەدى يۇمار كوزىنى.
بۇ جاھان شۇ كۈنگە يەتكىچە تېخى،
ئاقىدۇ قانچىلىك ئىنساننىڭ قېنى.

www.nurkitap.com

ئاخىرقى سۆز

ئەي ئېزىز سىردىشىم، ئىنسان خىسلىتىدىن،
بىر - بىرلەپ بەك ئۈزە ئەيلىدىم بايان.
مەن قىلدىم شۇلارغا قانچىلىك ئەمەل،
بۇ تارىخ ھۆكمىدە بولۇدۇ ئايان.

1980 - يىل 6 - ئاي

ئىشەنچىم

ۋىجدانىم، ئىرادەمماگا جان بېرىپ،
جۇشقۇنلۇق، يېڭى كۈچ قوشتى بۇ تەنگە.
دىدىم مەن: "مۇھەببەت ۋە ئەزىزجانىم،
ھەر زامان تەقدىمدۇر ئۇلۇغ ۋەتەنگە."

قەددىم تىك ئارچىدەك تەڭرى تاغىدا،
تۈندىمۇ يىراقنى كورۇدۇ كوزۇم.
نەدىكىن باش ئىگىش جۇدون، بورانغا،
تۇرىمەن چىناردەك قۇدرەتلىك ئۆزۈم.

مەيلى قىش مۇز قولى بىلەن ياقامدىن —
سىقسىمۇ نەپەسىم قىلچە بوغۇلماس.
مەيلى كوك بېشىمغا ئەۋەتسۇن چاقماق،
كوڭلۇمدە زەررىچە ئەندىش تۇغۇلماس.

ئىشەنچىم باغلاغلىق، تاغدىنمۇ كۈچلۈك ـ
قەھرىمان خەلقىمگە، گۈزەل غايەمگە.
بىزگە تەڭ كەلگۈدەك ياۋايى بىر كۈچ،
ئەزەلدىن تۇرەلگەن ئەمەس ئالەمگە.

1981 ـ يىل 10 ـ ئاي، ئۈرۈمچى

داستانلار

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ۋەتەن قىزى ـ خۇيلىن

قاپ ـ قارا كېچە،
قوينى بىر زۇلمەت.
كوكۇل ئەندىشە،
ئورىغان دەھشەت.

قايسى بىر تەرەپ،
ئەلگە گۇمانلىق.
يوق ئەتراپتا شەپ،
قويۇق تۇمانلىق.

تۈن يېرىم كېچە،
ئاسمانمۇ جۇتلۇق.
ئاي قاراڭغۇسى،
چوڭ يېزا مۇڭلۇق.

بىر چاغ يىراقتا،
ئېتىلدى ئوقلار.

ئۇپۇق بويىدا،
چېقىلدى ئوتلار.

قايسى بىر ئۆيدە،
بوۋاق يىغلىدى.
خۇيلىن تەخىرسىز،
قوپتى، بەزلىدى.

كەتتى قاياققا،
تۇنىنىڭ جىملىقى؟.
يەتتى بۇياققا،
دۇشمەن شۇملىقى.

يېزا بىئارام،
تاڭمۇ ئاتمىدى.
بۇ كېچە ھەممە،
ئۇخلاپ ياتمىدى.

باستى سەھەردە،
يېزىنى ئاپەت.
ئەلنىڭ قەلبىدە،
قالمىدى تاقەت.

تېتىنىك بوۋايلار،
ئوقتا ئېتىلدى.
ئاق چاچ مومايلار،
قوقتى، يىقىلدى.

چاققان يىگىتلەر،
قاچتى-قۇتۇلدى.
بەزى بىرلىرى،
قالدى، تۇتۇلدى.

ۋەھشىلىك بىلەن،
دارغا ئېسىلدى.
جاللات قولىدا،
بېشى كېسىلدى.

نازىنىن قىزنىڭ،
چېچى چۇۋۇلدى.
جۇت - شىۋىرغاندا،
گۇيا توكۇلدى.

يېزا بولدى تۇز،
تۇپرىغى ئۇچتى.
ئەلۋەتتە يوق جان،
گورۇستان قوچتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى
www.uyghurkitap.com

خۇيلىن قىز قېچىپ،
چىقتى يېزىدىن.
دۈشمەن قوغلىدى،
ئۆزىنىڭ ئىزىدىن.

تاس - تاماس قالدى
تۇتۇپ ئالغىلى؛
غېرىپ بېشىغا،
كۈلپەت سالغىلى.

پەرىشان خۇيلىن
ئاران قۇتۇلدى.
كەلدى دەرياغا،
ئالدى توسۇلدى.

شۇئان ئولتاردى،
سۇنىڭ بويىدا.
ھەسرەتلەر چەكتى،
ئەلنىڭ كويىدا.

ئۇزۇن ئوتىدى،
ئورنىدىن قوپتى.
چۈنكى يۈرىگى،
ئەنسىرەپ سوقتى

ئويلىدى بۇ قىز:
„تاپاي بىر پانا.
كېلىپ قالمىسۇن،
دۈشمەنلەر يانا.“

خۇيلىن ئالدى يول.
دەريا ياقىلاپ.
شامال ئوتمەكتە،
يۈزىنى سىلاپ.

دەريانى بويلاپ،
يۈردى يالغۇز جان.
يولۇقتى ئاگا،
ياخشى بىر ماكان.

كورۇندى ئوڭكۇر،
بىر گەمە پىنھان.
تۇغدۇرمايدۇ ئۇ،
زادىلا گۇمان.

كىردى گەمىگە،
غېرىبلىق تۇتتى.
ھەتتا بىچارە،
قانلارنى يۇتتى.

چوڭقۇر بىر تىنىپ،
نالىلەر قىلدى.
پەلەك باغرىنى،
خۇن قىلىپ تىلدى.

„ئالتۇن تۇپرىغىم،
بىغىم خازاندۇر.
زۇلمەت دەستىدە،
رەڭگىم ساماندۇر.

ھازىر ئايرىلدىم،
ئاتا - ئانامدىن.
بېشىمنى ئېلىپ،
قاچتىم يېزامدىن.

قالدى يېزامدا،
بوۋاق بىر ئۇكام.
ئەپقاچالمىدىم،
قالدى ئۇ - قوزام.“

دىدى بىر تىنىپ،
چوكۇپ ئەلەمگە.
سىڭىل دەردىدە-
قالدى ئۇ غەمدە...!

كەتتى ئۇيقىغا،
خۇيلىسىن گەمىدە.
بىرەر شەپە يوق،
ئەتراپتا - چەتتە.

قۇياشمۇ مۆككەن،
تۈن قاراڭغۇسى.
سۇدا تىترەيدۇ،
ئاي كۆلەڭگىسى.

قىز كوردى بىر چۈش،
شەرقتە بىر ئارال.
گويا تۇمانلار
باسقان بىر جاڭگال.

ئارال چەتلىرى،
قېلىن قومۇشلۇق-
ئارا مۈكۈپتۇ،
پاكار ئالۋاستى:
زەھەر تۇمشۇغلۇق،
كوزى قىپ - قىزىل،
بېشى قاپاقتەك.
قوساق دومسايغان،
بويىنى ساپاقتەك،
جادۇ - ئالۋاستى.

چوگىلەپ ھەر يان،
ئاخىر ئوت چېچىپ.
دېڭىزدىن ئۆتۈپ،
ماڭدى غەرپ تامان.

غەرپ ئۇپۇق ئاستى،
ياپ - يېشىل ۋادا.
يۇردى ئالۋاستى،
چىقارماي سادا.

يېتىپ بىر چاغدا،
گۈلزار لېۋىگە.
زەھەرلەر چاچتى،
ئۇنىڭ ئىچىگە.

چىمەن بۇلبۇلى،
توزىدى، كەتتى.
چېچەك - غۇنچىلار
سولدى، توكۈلدى.

قانخور ئالۋاستى،
كىرىپ ئىچكىررەك.
خاراپ ئەيلىدى،
يەنە قەبىھرەك.

بىر چاغ ھاۋادا،
كورۇندى بۇركۇت.
ئۇنىڭ كوزىدە،
غەزەپلىك بىر ئوت.

پولات كوكسىدە،
يېرىپ تۇمانىنى.
„ۋاي-دات“! دىگۈزدى،
شۇ ئالۋاستىنى.

يېنىپ ئالۋاستى،
ئارقىغا قاچتى.
ئاغزىنى ئېچىپ،
ئوتلارنى چاچتى.

بۇركۇت قوغلىدى،
توختاپ قالمىدى.
شۇم ئالۋاستىدا،
دەرمان قالمىدى.

قوغلاپ ياش بۇركۇت،
يەتتى كەينىدىن.
غەزەپتە تۇتتى،
ئۇنى گەژگىدىن.

شۇ ئان ئالۋاستى،
چىقىراپ كەتتى.
بۆركۆت قولىدا،
ئۆلۈشكە يەتتى.

دەل ئەشۇ زامان،
يېتىپ كەلدىلەر.
ئىككى چوڭ بۆركۆت-
كۆچلۈك جوردىلەر.

ئۈچى بىرلىشىپ،
مەيدان تۈزۈشتى.
شۇم ئالۋاستىنىڭ-
بوينىن ئۈزۈشتى.

بۈنى كۆرۈپ قىز،
شاتلاندى چەكسىز.
شۇ خوشلىغىدىن،
ئويغاندى ھەم تېز.

ئاتقان يورۇق تاڭ
قارىسا چۈشى.
قىز بولۇپ ھاڭ - تاڭ..
قاچتى ئەس - ھوشى.

تارالدى خەۋەر،
خۇيلىن ھەققىدە.
نامى تىللاردا،
ئەيتىلىپ كۈندە.

يولۇقۇپ ئاگا،
قىزىل ئارمىيە،
تىزلا ئۇستەردى،
بېرىپ تەربىيە...

كورەشلەردە ئۇ-
گاھى رازۋېتچى.
ئالدىنقى سەپتە،
شەپقەت ھەمشىرە.
گىزى كەلگەندە،
دۈشمەنگە قارشى،
كىرىدۇ جەڭگە...

1945 - يىل 9- ئاي، قاراشەھەر

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

لەيلىگۈل

گودەكلىك چېغىمدا مۈگدىنىپ موماي،
سوزلىگەن كېچىسى چېكىپ دادامەت.
گۈناسىز ئىككى ياش ھەققىدە بۈنداق-
ئاجايىپ ھىكايە، ئۇچمەس رىۋايەت...

1

مەن ئۇسكەن يېزىدا، قەدىم زاماندا،
لەيلىگۈل ھەم ئامان دىگەن ئىككى ياش:
چوڭ بولغان بىر كوچا - بىر مەھەللىدە،
بالىلىق چېغىدىن بۇلۇشۇپ سىرداش.

بالىلارغا قوشۇلۇپ دائىم ئىككىسى،
ئوينىغان «موكو - موك» ئايدىڭ كېچىسى-
(بولجالىق قوينىغا موكۇشۇپ ئۇلار،
كورمىسۇن بىزنى دەپ ئاستا پىچىرلاپ).

سوزلىسە سۈۋادان تۈۋىدە شۇ دەم،
قۈتلىغان ياپراقلار سەل - پەل مىدىرلاپ.

كوكلەمدە لەيلىگۈل قىسىپ گۈل - چېچەك،
جىلغىنىڭ بويىغا كەلگەندە يالغۇز.
تورغاينى ھۈركىتىپ، قوغلاپ كېپىنەك،
ھارغاندا ئولتۈرۈپ تىرىدۇ يالپۇز.

ئاڭلانسا توقايدىن كاككۈك ئاۋازى،
تەبەسسۇم ئوينىغان ئۈنىڭ يۈزىدە.
بىر تۈرۈپ خىيالغا چومەتتى ئۇ جىم،
مۈگلۈنۈش ئۇچقۈنى يېنىپ كوزىدە.

بېغىغا چۈشكەندە نوردىن ئاتلاپ،
ئامانغا بەردى يول كورمەسكە سېلىپ.
بوۋىسى كوزىدىن ساقلاپ ئۈنى ھەم،
موكتۈردى «ماجرا» نىڭ ئالدىنى ئېلىپ.

ئىككىسى بوي تارتىپ قالغان چاغلىرى،
ئۈيۈلۈپ قېچىشتى بىرى - بىرىدىن.
شۇ مەزگىل بەگزادە خۈددى سايىدەك،
ئەگەشتى ئۇلارنىڭ دائىم كەينىدىن.

ئوزىچە ۋەسلىگە يەتمەكنى ئىزدەپ،
شۇ رەقىپ بەگزادە توقىدى توھمەت:

ئاخۇندىن «پەتىۋا» ئېلىپ بىر يولى،
«نا مەھرەم قىز بىلەن يۈرۈش جىنايەت.»
دېدى ـ دە، ئامانىنى زىندانغا ھەيدەپ.
كوزىنى ئالايتتى لەيلىنى قەستلەپ.

2

قەپەزدىن قۇتۇلغان ياۋايى قۇشتەك،
ئامانمۇ زىنداندىن قاچتى باش ئېلىپ.
كەينىدىن قوغلىغان رەھىمسىز دۈشمەن،
ئىزدىمەك بولۇشتى يېزىغا كېلىپ.

بۇ ھالنى لەيلىگۈل يىراقتىن بايقاپ،
ئامانىنى پىنھانغا موكتۇرۇپ ئالدى.
دۈشمەنلەر كەلگەندە، بېشىنى چايقاپ:
«كورمىدىم» دېسىمۇ ھەيرەتتە قالدى.

ماڭغىدەك بولسىمۇ زەھەرلىك ئىلان،
لەيلىنىڭ جىسمىدا مۇزدەك ئۈمىلەپ.
چۈچىماي ئاپەتنى ئالدىدى شۇدەم،
بالغاندىن ئۇلارغا تەبەسسۇم ئەيلەپ.

3

شۇ كۈنلەر بولسىمۇ ئۇلۇغ ھېيت ـ ئايەم،
لەيلىگۈل ئىشىك تاقاپ ئۆيگە موكۇندى.

يوق ئىدى ئايەملىك كىيىمى ئۇنىڭ،
كوزىگە ياش ئېلىپ قاتتىق ئوكۇندى.

بۇنى ئاز دېگەندەك ئۆچ گودەك بالا،
لەيلىگە قاراشلىق مەسۇمە، يېتىم؛
ھېيت كۈنى ھويلىدا بوينىنى قىسىپ،
ئۈمىتلىك تەلمۈردى ئاڭا كوپ قېتىم.

باغرى خۇن لەيلىنىڭ كوزلىرىدە ياش،
يارمىنى تارتىدۇ چورۇپ ياغۇنچاق.
ھەممىسى بىر كاپام قوناق يارمىسى،
شۇ كۈنى بالىلارغا بولدى ئاۋۇنچاق.

تۈن يېرىم، ئىشىكتە چوگىلەپ قۇيۇن،
ناتونۇش ئۈن بىلەن زەنجىرنى قاقتى.
ئەنسىرەپ لەيلىگۈل ئىشىكنى ئاچسا،
بەگزادە كوزلىرى چەكچىيىپ باقتى.

ئويغاتتى لەيلىنىڭ ئەلەملىك دادى،
مۇڭ باسقان يېزىنى غەپلەت ئۇيقۇدىن.
يىراقتىن كەلگەندە مۇڭلۇق پەريادى،
يىغلاشتى ئۆچ گودەك دەھشەت قايغۇدىن.

4

بەگزادە ئۆيدە تۇتقۇن تۇمۇچۇق،
كۆكسىنى قەپەزگە ئۇرۇپ بولدى قان.
لەيلىنىڭ تەقدىرى شۇقۇشقا ئوخشاش،
كىم يەتتى ھالىغا ئاگاھ بېسىپ يان؟!

كۆپ كېچە لەيلىنىڭ بېشى ئۈستىدە،
چاقماقلار چاققاندەك ئويىنىدى دەھشەت.
قۇيۇندەك ئايلىنىپ ياۋۇز بەگزادە،
سالماقنى ئىزدىدى لەيلىگە ۋەھشەت.

لېكىن قىز چېنىدىن ئەزىز ھېسابلاپ،
نومۇسى گۈلىنى ساقلىدى پاكىز.
غەزنىۋى جۇش ئۇرغان تۇمۇچۇقنىمۇ،
قۇزغۇننىڭ قۇدرىتى يەتمىدى ھەرگىز.

خورلۇقنىڭ تاغلىرى قىزنى باسقاندا،
قالمىدى قەلبىدە قىلاچىلىك تاقەت.
ئەركىن قۇش ئۇچقاندەك يېشىل ئورمانغا
قاچماقچى بولدى ئۇ ئىزدەپ سائادەت.

5

يازكۈنى كېچىسى دەريا شاقىراپ،
لەيلىگە بەردى كۈچ كۆڭلىنى ئېچىپ.

ئۇ قېچىپ چىققاندا ئايمۇ پاقىراپ،
يولىنى يورۇتۇپ ماڭدى نۇر چېچىپ.

لەيلىگۈل كەلگەندە تونۇش قىياغا،
چوڭ دەريا قۇتلىدى يۇمشاق دولقۇنلاپ.
كەينىدىن قوغلىغان قارا كولەڭگە،
خىرىلداپ كەلگەندە ئاگاھ يېقىنلاپ،
دولقۇنلار ئەپكەتتى قىزنى ھاپاشلاپ.

6

كىم بىلسۇن دولقۇندا ئۈزۈپ تۈن كېچە،
چىققىنىمۇ گۈزەل قىز ئۇقاشقا ئامان.
بۇ سىرنى بىلەمدۇ گۇۋاچى دەريا،
ئۆتكەندەك بولسىمۇ خېلى كۆپ زامان.

7

قىسمىتى لەيلىنىڭ بولغاندا شۇنداق،
ياش ئامان كېچىسى كېلىپ مەلىگە،
(ئۈزۈندىن ئۇ موككەن توقاي ئىچىگە):
ئارقا باغ تەرەپتىن شەپىسىز ئاستا،
ئاماللاپ كىرىپ ئۇ بەگنىڭ ئۆيىگە؛
چۆرت كېسىپ بېشىنى شۇم بەگزادىنىڭ،
كەتكەنمىش نامەلۇم يېڭا تەرەپكە.

8

تاڭ يېقىن، تۇرسەن يېشىل قىيادا،
تىترەيدۇ سۇدىكى غۇۋا كۆلەڭگەم.
سورىسام لەيلىنى ئىلتىجا بىلەن،
دەريادىن سادا يوق، ئۆتتى خېلى دەم.

كۆمۈشرەڭ لىمىندەك تولغۇنۇپ ئاققان،
دەريانىڭ كۆيلىرى دىلىمغا سىرداش.
ئۈپۈقنىڭ زۇمرەت شاھى پەردىسى،
كەينىدىن ياسىنىپ كۆرۈندى قۇياش.

مەجنۇن تال ئالدىمدا ئېگىلىپ ئاستا،
تەبەسسۇم ئەيلىدى نازۇك، مۇلايىم.
«ئېيتقىنا، دولقۇنلار! قېنى لەيلىگۈل؟»
شۇ بولدى دەرياغا قويغان سو ئالىم.

دەل شۇ چاغ دەريامۇ ئاستا پىچىرلاپ،
ياش قىزدەك يېقىملىق باشلىدى قوشاق.
جۆر بولدى بۇنىڭغا بۇلبۇل ناۋاسى،
كەلدى تاڭ ناخشىغا سېلىشقا قۇلاق...

"يولۇم ئۇزۇن — كۈن چىقىشتىن كۈن پېتىشقا سوزۇلغان،
سەپەرداشىم — كۈندۈزى كۈن، كېچىسى ئاي قېشىمدا.

خۇش پۇراقلىق قىزىل لەيلى يەر — جاھاننى قاپلىشىپ،
يىلتىز سۇرۇپ ماڭا يانداپ ماڭدى ئىككى يېنىمدا.
سەن سورىغان لەيلى يەتمەي مىرادىغا — بەختىگە،
يۇمۇلغاندۇر كۆزى ئۇنىڭ ھەسرەت چېكىپ قىينىلىپ..."
رازى بول لەيلىگۈل، مەڭگۈ رازى بول!
سەن ئۈچۈن زالىمدىن ئالدۇق ئىنتىقام.
دۇنيادىن زۇلۇمنى تۈگەتمىگىچە،
ئەۋلادىڭ ھېچقاچان تاپمايدۇ ئارام.

1962 - يىل

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قىز ۋە شامال

(باللادا)

قىز قايتتى مەكتەپتىن ئۆيگە خىيالچان،
كۆزلىرى بۇلاقنىڭ سۈپ - سۈزۈك سۈيى.
ئانىسى مۇڭلاندى، مەيۈس - پەرىشان،
ئەزدىمۇ قايغۇنىڭ سىرلىق بىر كۈيى.

— جان قىزىم، كۆز نۇرۇم تارتىنما مەندىن،
ئېيتقىنا، كىمگە بولدۇڭمۇ دۇچار؟
يوشۇرما سىرىڭنى ئۆتۈنەي سەندىن،
مىڭ جېنىم بولسىمۇ يولۇڭغا تەييار.

ياكى بىر كىشىدىن كۈتۈلمىگەندە،
نازۇك دىللىرىڭ خېلى رەنجىگەن.
يا دىپلوم ئېلىشتا بولدىمۇ بىر ئىش؛
كىچىگى ھەم چوڭى - زادى ھەممىسى:
"ئەڭ ئەلا ئوقۇدى" سېنى دېيىشكەن.

— تېنىم ساق، جان ئانا، چىرايىم گۈزەل،
شۇنىڭدەك رەنجىشتىن دىللىرىم ئازات.
ئاجايىپ خۇشاللىق - دىپلوم قولۇمدا،
ۋۇجۇدۇم كۈلمەكتە قايغۇ ماڭا يات.

دەل شۇ ئان ئانىنىڭ تاقەتلىرى تاق -
بولغاندا، دىپلومنى سۇنۇپ مۇلايىم؛
دېدى قىز ھۆرمەتتە: "ئانا، قاراپ باق،
خىيالچان بوپ قالدىم، كەچۈر گۇنايىم!"

"ئەلاچى" سۆزىدە ئانا كۆزلىرى،
ئوينىدى لېۋىدە تەبەسسۇم تولۇپ.
ئويغاندى قەلبىدە خىيال سۆزلىرى،
دىپلومىمۇ قولىدىن ئۇچتى قۇش بولۇپ.

قىز تۇتتى دىپلومنى ئاستا ئاۋايلاپ،
— جان ئانا! - دېدى ئۇ، كۈلۈپ چىرايلىق.
— جان قىزىم! - دېدى شات ئاران دۇدۇقلاپ،
ئانىنىڭ كۆزىدە يېنىپ ھەيرانلىق ...

2

چىرايلىق بىر كېچە، ئايدىڭ، سالقىن دەم،
خىيال سۈرۈپ،

ژىراق قاراپ،
يۇلتۇز كورۇپ،
مۆكى تاراپ،
گۈزەل قىز تۇرىدۇ ئېسلىپ تالغا.
ناخشىسى جاراڭلاپ ئۇچۇپ دەممۇ - دەم،
چاچلىرى يەلپۈنۈپ ئۇچۇدۇ ئالغا.

سېغىنىمەن شاقىرىغان،
دېڭىزدىكى دولقۇننى.
ياقتۇرىمەن ۋالىلدىغان،
قىپ - قىزىل ئوت - يالقۇننى.

يارىتىمەن گوكىرىگەن،
قىرغاقتىكى ئورمانىنى.
ياقتۇرىمەن زوقلۇنۇپ،
دولقۇندىكى چۇقاننى...

سۈنمايدىغان قارىغاي،
تىك تۇتىدۇ قەددىنى.
سەن جەنۇپتا،
مەن شىمالدا،
ئۇنۇتمايمەن ۋەدىنى.

قىز بىر چاغ قوزغالدى ئاستا شەپىسىز،
ئانىسى رۇجەكتىن كۆلۈپ مارايدۇ.
تولۇن ئاي «چۈشەندىم» دىگەندەك گويا،
يېقىنلاپ نۇر چېچىپ، توپىماي قارايدۇ.

3

ئۇمىدى چېچەكلەپ گۈلدەك يەلپۈنۈپ،
پىگلەن قىز جەنۇپقا - ئۇچتى يىراققا.
ئانا قۇش ئۇگىدا قالدى تەلپۈنۈپ،
ھىجرانلىق ئوتلىرى سېلىپ پىراققا.

ئانىنىڭ كوزلىرى ئۇيقىدىن جۇدا،
سەھەردە كېلەر دەپ كۈتەمدۇ ئۇنى.
غەمكىن كوزلىرى تىكىلدى ئۇزاق-
رامىدىكى سۈرەتكە، ئۇ ئادەم قېنى؟

ئاستىلاپ ئېچىلىپ ئوتمۈش سەھنىسى،
ئۆككىدەك كورۈندى يالقۇنلۇنۇپ ئوت.
تارىخى ئۇخلىماي ئوتكەن شەھەرنىڭ،
بېشىدا ئۈزمەكتە قاپ - قارا بۇلۇت.

ئوركەشلىك دېڭىزدەك گۈكىرەپ ھەيۋەت،
چاڭجاڭدىن ئۇزۇنراق كېلەر ئۇزۇن سەپ.

ئانىمۇ كەلمەكتە ھەس قىلىپ غەيرەت،
جەش ياشلىق پىگلەننى ئىلدام يېتەكلەپ.

قەدىمى، ھەيۋەتلىك مەيدانىدا سانسىز،
ئادەملەر تىڭشايدۇ ناتىق سوزىنى.
پىگلەننىڭ ۋۇجۇدى سويۇنۇپ شۇئان،
— دادا! — دەپ ناتىققا تىككەن كوزىنى.

جاڭجىيېشى ياققان ئوت — ئولۇم ئوتلىرى.
لاۋىلداپ ۋەھىمە سالدى جىدەللەپ.
ئالىيىپ زىمىستان قارا جۇتلىرى،
بېشىمىز ئۇستىدە يۇرمەكتە لەيلەپ.

سۇرۇلۇپ، تارقىلار بۇلۇتلار مەڭگۇ،
گۇكىرەپ قوزغالغان قىزىل بوراندىن.
باقىمىز ئۇمىتتە يەنئەنگە دائىم،
تىنچاتلىق كۇنىمىز چىقىدۇ شۇندىن...

ئالقىشلار ساداسى تۇيۇلۇپ گويا،
تۇمەننىڭ توپلاردەك قوزغىدى ئاۋاز.
ئۇچۇشتى ئاسماندا قىچقىرىپ شۇئان،
ئازاتلىق شۇڭقارى قىلىشىپ پەرۋاز.

قارا چاچ، غەيرەتلىك، سالماقلىق يىگىت
سوزغاندا مېھرىبان خەلققە قولىنى.
«سوزلىگەن راستىنلا دادامكىن ئانا...»،
دېگەننى پىگلەن قىز تىكىپ كوزىنى.

× × ×

گودەك قىز ئۇخلايدۇ غەمسىز شۇ تاپتا،
دادىسى خىيالدا ئۇيقۇسىز سەھەر.
نەدىدۇر، يىراقتىن قاۋايدۇ ئىتلار،
ئەنسىزلىك، شۇملۇقتىن بېرىشىپ خەۋەر.

ئەپكەتتى شۇ سەھەر دادىنى قويۇن،
پىغانلار قوزغالدى قانچە يۇرەكتە.
لىيۇجەنگە بۇ ئىشلار تۇيۇلماس ئويۇن،
ئۇزىنى چىڭ تۇتتى قانلىق كورەشتە.

كوتەردى خىيالدىن ئانا بېشىنى،
تامدىكى لىيۇجەننىڭ رەسىمى ئەمەسمۇ.
ئانىنىڭ مەڭزىدە ئويناغان تامچە،
«لىيۇجەن رازى بول مەڭگۇ» دېمەسمۇ؟!

پىگلەنمۇ كوزىگە تولدۇرۇپ ئىق ياش،
قارايتتى سۇرەتكە مۇڭلۇق پىغاندا.
بىكارغا ۋاقىتسىز ئاقارمايدۇ باش،
ئانىسى ئورتەنگەن ھىجران — پىراقتا.

قىز ئۇسكەن چېغىدا تولۇپ بەختىدەك،
كورمىدى شۇ تۈرقى ئۈنى دادىسى.
ئانىمۇ ياشىرىپ يېڭىدىن كۆلگەن،
ۋە لېكىن قىينايدۇ ھەجران يارىسى.

سۇ ئاستى كېمىسى لىماندا تەۋرەپ،
كۆتمەكتە بۇيرۇقنى سىرلىق ھەيرەتتە.
تۇرىدۇ بىر ماتروس كەڭ پالوبىدا،
دېڭىزغا قارايدۇ يېنىپ غەيرەتتە.

"ھە، جەنخەي، خوش خەۋەر، قېنى سۆيۈنچە؟.»
دىگەن سوز ئاڭلىنىپ ئاڭا ئۇشتۇمتۇت؛
پوچتىچى خەت سۇندى، خوشال كۆلگۈنچە،
كوزىدىن ئاجايىپ يېنىپ ئۇچقۇن-ئوت.

پىڭلەنىڭ خەتلىرى قانداق چىرايلىق،
ئونۇش بىر گوسپىتال... ئادرىس يېزىلغان.
"جەنخەيگە» دىگەن سوز گويا ئۈنچىدەك،
يارىشىپ كونۋېرتقا قاتار تىزىلغان.

ياڭرىدى سىگنالنىڭ ئۇنى جاراڭلاپ،
تەۋرىدى پاراخوت قوشتەك قوزغۇلۇپ.
قىرغاقمۇ بارغانچە قالدى يىراقلاپ،
قالدىمۇ كۆتكەن قىز، بەلكى مۇڭلۇنۇپ...

5

ئاي قاراڭغۇ، كوكۆش تۇمان كېچىسى،
كەلمەكتە دەل بىر ئارالغا يېقىنلاپ،
ئاپپاق يەلكەن-بېلىقچىلار كېمىسى.

....

قالدى بىر كىمە ساقلاپ قىرغاقتا،
كەتتى ئۈچى ئەڭ خەتەرلىك سەپەرگە.
غالجىر ئىتلار ئەمەس بۇندا باغلاقتا،
ئىسكەپ قالسا قاۋىشىدۇ شۇ تاپتا.

"ئۈچ بېلىقچى" قىيا تاشلىق قىر بويلاپ-
كەلدى ئاستا مەھەللىگە يېقىنلاپ.
كىم بىلىدۇ سىزىپ قېلىپ دۈشمەنلەر،
تۇرامدىكىن پىنھان جايدا مارىلاپ؟!

غىل-پال قىلىپ خىرە ئۇچقۇن چېقىلدى-
مەلۇم روجەك يورىغاندەك بىلىنىپ.
ياكى پوستىنىڭ سەرەڭگىسى يېقىلدى،
چەكمەك بولۇپ خۇمارىغا ئالدىنىپ.

ئاڭلىنىدۇ دەرتلىك تارا چېكىلىپ،
غېرىپ ئويدىن مۇڭلۇق يىغا ساداسى.

ئاڭلىنىدۇ قاياقتىندۇ چايقىلىپ،
ئامېرىكانچە مۇزىكىنىڭ ناۋاسى.

شۇ چاغ شەپە يېقىنلىدى يىراقتىن،
پوست تەكشۈرۈپ كېلىۋاتقان ئوفىتسېر
"پارول" دېدى چىراق يېقىپ، چۆچۈدى،
"چورتان بېلىق" دېگەن سۆزدىن - جاۋاپتىن.

ئۇزۇن ئوتمەي سىر ئېچىلدى ئارالدا،
ئوفىتسېرمۇ بىر ئوق ئۈزۈپ ئۆلگەردى.
تەرەپ - تەرەپ خەۋەر تېپىپ شۇ ئاندا،
ھۇدۇقۇشۇپ ھەر تەرەپكە يۈگەردى.

"تىل" نى ئېلىپ، "بېلىقچى" لار كېلىشتى-
تىك قىياغا، ئوق ياغمۇرى ياققاندا.
نۇرغۇن دۈشمەن يېقىنلىشىپ كېلىشتى،
بېلىقچىلار باش ئۈستىدە گۈلدۈرلەپ-
ئوتلۇق يىلان - سۇرلۇك چاقماق چاققاندا.

— تېز كېتىڭلا، سالام، دەڭلا ۋەتەنگە!
دېدى جەنخەي دۈشمەنلىگە ئوت ئېچىپ.
كونۇشمىدى ھەمرالىرى بۇ سۆزگە،
جەڭ قىلىشتى ھۆرە تىرەپ، يانىدىشىپ.

— ئەمدى بۇيرۇق ئۇلۇق ۋەتەن نامىدىن،-
دېدى جەنخەي يالقۇن كەبى ئوت بولۇپ.
قوچاقلىشىپ سويۇشكەنچە مەڭزىدىن،
ئايرىلىشتى قىزىل قانغا بويۇلۇپ.

قارا دولقۇن تىك قىياغا ئۇرغاندەك،
دۈشمەن كېلەر، بىر جەنخەيگە چاك سېلىپ-
بۆركۈت كوكتە قوزغۇنلارنى قىرغاندەك،
قىردى جەنخەي دۈشمەنلەرنى داغ سېلىپ-

گىراناتلار ئادا بولدى پارتلىشىپ،
نەچچە دۈشمەن يەر چىشلىدى دات سېلىپ.
ئاپتوماتنىڭ ئوقى قالدى نەچچە تال،
تىرىلداشتىن توختىدى ئۇ دەم ئېلىپ.

جەنخەي تېزدىن دېڭىز تامان سالدى كوز،
"قېيىق يولغا ئامان-ئېسەن كەتتىمۇ؟!"
ئەنسىرەشتە يۈرۈگىمۇ بەك سالدى،
"يولداشلىرىم كىمەسىگە يەتتىمۇ؟!"

جەنخەي كېلىپ قېيىق قالغان قىياغا،
غۇلاچ كىرىپ قىرغاق سويىدى ھالسىراپ.
كىرمەيدۇ ھېچ بىرەر شەپە قۇلاققا،
بارا - بارا ھالدىن كەتتى قانسىراپ.

كۆلگەن پېتى ئالتۇن قۇمغا قويدى باش،
ئۇمۇرۋا يەت كېتىپ قاتتىق ئۇيقۇغا.
كوكتە يۇلتۇز مۆكلۈك پەرى توكتى ياش،
سىرداش دولقۇن سويدى، ئالدى قوينىغا.

6

ئۆتتى بىر ئاي، كۈتتى ئۇزۇن تاقەتسىز،
قىزنىڭ قەلبى يېنىپ ئۆتتەك ھەر كېچە.
ئويقۇ قاچتى يىراقلارغا روخسەتسىز،
تاڭ شامىلى روجەكلىنى چەككىچە.

بۇغداي ئۆڭلۈك، توقاچ يۈزى ئاقاردى،
كۈلۈپ تۇرغان خۇما كوزى مۆڭلۈنۈپ؛
قارا مەخمەل سىكىلىگى تارالدى،
ھەر تەرەپكە چېچىلغانچە تولغۇنۇپ.

كۈلگۈنچەك قىز ھىجران ئارا جىم بولغان،
قايغۇ - ھەسرەت دەرياسىغا چۆككەندەك.
كېچىلىرى خۇشبۇي ياغلىق نەم بولغان،
قىز قولىدىن سۇغا ئۇچۇپ چۈشكەندەك.

بىر كېچىسى پىنگلەن يۇمشاق كارۋاتتا،
دەرىزىدىن ئايغا قاراپ ئويلاندى.

ئانچە ئۆتمەي دەرتلىك تىنىپ بىر ۋاقتا،
ئازاپلىنىپ ئۇيان - بۇيان تولغاندى.

غۇنچە لېۋى تىترەپ - تىترەپ پىچىرلاپ،
دىگەن سوزى خاتىرىدە يېزىغلىق؛
„سەن ياتىسەن ئۇتقۇنلۇقتا، غەزەپتە،
پۇت-قوللىرىڭ زەنجىر بىلەن چىتىغلىق.

جىنىم جەنەخەي، ئىسىڭدىمۇ بىيجىڭدا،
ماي ئاخشىمى بىز ئىككىمىز ئوينىشقان.
نۇرغا قاپلاپ كەڭ ئاسمانىنى شۇ چاغدا،
ئۈستىمىزدە نۇر چېچەكلەر ئۇچۇشقان.

ئىسىڭدىمۇ بىخەيدىكى سىرىن گۈل،
ئىككىمىزنىڭ ۋەدىسىنى ئاڭلىغان.
يادىڭدىمۇ جۇڭسەندىكى بوك توقاي،
ئىككىمىزنى يۇلتۇز - ئايدىن يوشۇرغان؟

ئورمانلارنىڭ، دولقۇنلارنىڭ كەينىدىن،
قولۇڭنى سوز، تۇرا يىلى بىز كورۇشۇپ.
جۇدالىقنىڭ قۇشى ئۇچسا يىراققا،
تويلىشىدۇ جان مېھرىمىز سۆيۈشۈپ.

ئەگەر سوزسا ئۆلۈم ماڭا قولىنى،
كوزلىرىمنى ئېچىلماس قىلىپ يۇمدۇرۇپ.
گويا گۈلدەك ئۈنۈپ سېنىڭ بېشىڭغا،
سايرىتىمەن بۇلبۇللارنى قوندۇرۇپ.....

سالقىن سەھەر جىملىقىدا كوك قىرغاق،
ئارام ئالغان گويا بىغەم بوۋاقتەك.
لېكىن مىليون يۈرەك سەگەك، جان ئويغاق،
كوزلەر باقار يىراقلارغا يۇلتۇزدەك.

پىگلەن كېلىپ يېشىل مەخمەل قىرغاققا،
چەكسىز دېڭىز دولقۇنىغا قارايدۇ.
تونۇش ئاۋاز سېۋىرلىشىپ قۇلاققا،
ئەسكەن شامال ئاستا كېلىپ سوزلەيدۇ:

«... پىگلەن-مېنىڭ قىزىل غۇنچەم، توكمە ياش،
خوشاللىقنىڭ خوشاللىغى بىزگە خاس.
ئوكۇنمىگىن، قىلچە پىغان چەكمىگىن،
ئۇركەشلىنىپ مەن تەرەپكە قەدەم باس!

ئۈلۈمدىنمۇ يامان ئىكەن جۇدالىق،
قالدى تەيۋەن ھىجران ئارا ئېچىنىپ.
مەنمۇ قالدىم شۇ ھىجراندا پىغانلىق،
ئىزىز ئانام قۇچىغىنى سېغىنىپ.

"جەنخەي – جەنخەي" دىگەن ئىدىك پىچىرلاپ،
قېنىپ – قېنىپ سويۇشكەندە ئەكىلەپ.

www.uyghurkitap.com

ئىككىمىزنىڭ ئەركىن ئۈنى جاھانغا،
دولقۇن بولۇپ مەڭگۇ ئاقسۇن ئۇركەشلەپ.

كەتتى شامال گويا رۇخسەت ئالغاندەك،
تازىم قىلىپ قىزغا نەچچە پۈكۈلۈپ.
قىز ۋۇجۇدى كەتتى ئېرىپ سىماپتەك،
شەدنەم سىمان ئۈنچە يېشى توكۇلۇپ.

ياش توختىدى، ئالتۇن نۇرغا چومدى ئۇ،
قۇياش چىقتى كۈلۈپ، قىزنى تەبرىكلەپ.
خۇشخۇي دولقۇن قىز پۈتىنى قۇچاقلاپ،
سويدى تىنىماي قىرغاقلاردا ئۇركەشلەپ.

شۇندىن باشلاپ قىز باشقىچە بوپ قالدى
ھەم سىستىرا، گاھى ماتروس – دېڭىزچى.
ھە دىگەندە دولقۇن يېرىپ ئالدى يول،
سەپداشلىرى قاتاردا كۈرەشچى.

ئېيتقىن ماڭا سويۈملۈك قىز، قاراقاش،
ئۇ قىرغاقتا ۋەتەندىشىڭ تۇن – كېچە،
ساڭا تونۇش سىرلىق گۈلخان ياقتىمۇ؟
ھوزۇر ئاپسەن دېڭىزدىكى يۈرۈشتىن،
دولقۇنلارنىڭ گۈكىرىشى ياقتىمۇ؟

1963 - يىل 6- ئاي، ئۈرۈمچى

تاڭ سەھەر

(شېئىرلار توپلىمى)

ئاپتورى : تۇرغۇن ئالماس

مەسئۇل كوررېكتور : جېلماي

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلدى.

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى تارقىتىدۇ

«قەشقەر گېزىتى» باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى.

1982 - يىل 5 - ئاي 1 - نەشرى

1982 - يىل 5 - ئاي 1 - بېسىلىشى

كىتاب نومۇرى : 10264.12

تىراژى: 5.700

باھاسى : 0.30 يۈەن

اورومچی شہر اسلامی جمعیت معاون رئیسی
داود رفاضل.

مۇقاۋا ۋە ھۆسنىخەت
لەرنى ئىشلىگۈچى

جورى قادىر

晨
（诗歌集，维吾尔文）
吐尔洪阿利马斯　著
责任编辑：阿不力米提阿吉
责任校对：吉　利　力
出 版 者：新疆喀什维吾尔文出版社
发 行 者：新疆新华书店
印 刷 者：新疆喀什日报印刷厂
1982年5月第一版
1982年5月第一次印刷
统一书号：10264.12
印　　数：5700
定　　价：0.30 元

乌 135 市
2
www.uyghurkitap.com